

VZDELÁVANIE

FRODOVA CESTA

Kapitola XVII.

Dovolenka a zvieratá

Milí mladí priatelia,
je tu leto a mnohí z vás sa už tešia nielen na zaslúžené
prázdninové voľno (a povedzme si úprimne aj na to, že
dva mesiace neuvidia školské lavice), ale aj na letné šan-
tenie, lásky a výlety do blízky i vzdialenejších končín.

Každé prázdniny, bez ohľadu na to, či sa trávia doma,
u babičky, pri vode, na horách alebo pri mori, môžu byť
zaujímavé, ak sú naplnené zaujímavým obsahom.
Som veľmi zamútený z toho, že napriek tomu, že dnešná
doba ponúka veľmi veľa možností pre aktívne prežívanie
voľného času, sídliska sú plné nudiacich sa mladých ľudí.
A pritom dva mesiace sú jednou šestinou roka a ak ich
viacerí trávia vysedávaním na schodoch pred bytovkou
alebo „povaľovaním“ sa po sídlisku či dedine, zahodia
tak v každom roku zo svojho školopovinného životného
obdobia jednu šestinu života za hlavu. A to nenávratne!
Ak budete chodiť iba na základnú a strednú školu,
t. j. „absolvujete“ 13 letných prázdnin, predstavuje
to 26 mesiacov z vášho života, čo sú 2 roky
a 2 mesiace! Tak sa snažte, aby z tohto časového
úseku čo najmenej išlo „do ľufu“...

Existuje mnoho spôsobov, ako plnohodnotne
prežiť letný voľný čas. Môžete si dať športové cie-
le, ktoré počas prázdnin budete postupne realizo-
vať (napr. si môžete zlepšiť kondíciu, mám totiž
pri pohľade okolo seba pocit, že väčšina z vás má
v tomto smere veľké rezervy).

Môžete prečítať knihy, na ktoré ste nemali po-
čas školského roka čas, využiť internet na školách
pre cieľavedomú prácu.

Môžete zorganizovať brigádu rovesníkov, počas
ktorej vyčistíte miestny tok a záver brigády spe-
stríte „veľkou špliechanicou“.

Môžete sa zúčastniť na táboroch ochrancov prí-
rody, počas ktorých pomôžete pri oprave želez-
ničky, archeologických vykopávkach, kosení hor-
ských lúk a pod.

Môžete pomôcť niektorej organizácii, ktorá sa
venuje ochrane životného prostredia pri jej činnosti.

Môžete sa učiť cudzí jazyk, spoznávať s atlasom
v ruke miestne druhy živočíchov a rastlín.

Môžete skrátka žiť, vychutnávať každý deň a mať
z neho dobrý pocit.

Je veľmi smutné, ak sa mladí ľudia nudia, nema-
jú chuť do života, strácajú iskru a svoju energiu ob-
racajú nesprávnym smerom (lavičky, telefónne búd-
ky a stromy za ich hnev a nudu naozaj nemôžu).

A keď náhodou pôjdete na „veľkú“ dovolenku,
nezabúdajte na to, že mnoho zvierat dovolenku
nemá. Váš kanárik, škrečok, morča, pesík či mačička, aj

počas leta potrebujú lásku, jedlo a čisté prostredie.
A zvieratá, ktoré budete na svojich cestách stretávať,
potrebujú slobodu, úctu a rešpekt.

Napište mi, ako ste prežili prázdniny a či ste aj po-
mohli našej prírode. Vaše listy, kresby, fotografie ... oča-
kávam do 30. septembra na adrese:

**ENVIROMAGAZÍN „Frodoва cesta“, Tajovského 28,
P.O.B. 252, 975 90 Banská Bystrica**

Obálku označte: „Prísne tajné! Len pre Froda“. Najšikov-
nejších Frodových pomocníkov čakajú knižné odmeny.

Radosné dni želá

Váš Frodo

Zvieratá – časté obete turistického prie-
myslu

Turistika je jedným z najväčších priemyselných odvetví
vďaka stále rastúcemu záujmu turistov a možnostiam na
cestovanie. Hotely, reštaurácie, dopravcovia, obchodná
sieť a mnohí ďalší z turistického ruchu profitujú ponúka-
júc služby miliónom návštevníkov. Turisti z celého sveta
cestujú krížom krážom po zemeguli, oddychujú pri mori,
fotografujú sa pred pamiatkami, vychutnávajú prírodné
krásky, lovia exotiku a atrakcie. Prázdninový raj sa však
na mnohých miestach stáva peklom pre zvieratá – časté
obete turistického priemyslu.

Tu je niekoľko rád, ako pomôcť zvieratám, ak sa
v cudzine stretnete s ich týraním:

1. Ak bývate v hoteli alebo rekreačnom stredisku, kde
na pobavenie predvádzajú divoké zvieratá, vyjadrite
vedeniu ubytovacieho zariadenia písomne svoj ne-
súhlas. Vyhybajte sa hotelom, ktoré sa chovajú zvlášť
necitlivo k okolitému prostrediu s divokými zviera-
tami (napr. narušujú hniezdiská korytnačiek).



Ilustračná kresba: Lenka Milonová

2. Nekupujte zvieratá odchytene z prírody ani produk-
ty z nich. Okrem iného sa tiež vystavujete nebezpe-
čiu, že pôjde o druh podliehajúci kontrole CITES a za
jeho transport sa udeľujú pokuty až do výšky desia-
tok tisíc korún alebo niekoľkoročné väzenie.
3. Nekupujte a ani nezbierajte živé organizmy z mora.
Uvedomte si, že napr. koralý rastú celé stáročia, po-
skytujú životne dôležitú oporu a útočisko najrôznej-
ším morským živočíchom a okrem toho mnohé z nich
taktiež podliehajú CITES.
4. Neplaťte za fotografovanie s divokými zvieratami!
Prestavte si, že ste tancujúci medveď, opička alebo
krokodil. Ako by sa vám to páčilo?

5. Ak chcete pomôcť túlavým psom a mačkám, vybe-
rajte rozumne potravu, ktorú im ponúknete. Nedá-
vajte im zbytky korených, tučných a smažených
jedál, ani skazené potraviny. Najlepšou možnosťou
ako pomôcť, je venovať finančný príspevok niekto-
rému miestnemu útulku.
6. Zaujímate sa o to, akým spôsobom bola získaná
potrava, ktorú konzumujete, najmä ak ide o miestne
špeciality, ktoré sa dajú ťažšie identifikovať.
7. Nenavštevujte predstavenia a zábavné show, v kto-
rých sú zvieratá týrané a nútené ku neprirodzeným
výkonom (cirkusy, býčie a iné zápasy, delfinária
a pod.). Platením vstupného podporujete zlé zaob-
chádzanie so zvieratami!
8. Skôr ako pôjdete na dovolenku, zistite si čo najviac
informácií o miestnej prírode a zvieratách. Užitočné
je zistiť kontakt na nejakú miestnu organizáciu ochra-
ny prírody (pozri <http://www.wspa.org.uk/directory>.)
9. Prípady týrania sa snažte zdokumentovať fotoapa-
rátom alebo videokamerou – tieto záznamy sú hod-
notným dôkazom.

10. Pokúste sa nahlásiť závažné prípady týrania zvie-
rat s čo najväčším množstvom konkrétnych úda-
jov na miestnu políciu alebo miestnu ochranár-
sku organizáciu.

A najmä nezabudnite pred odchodom na dovo-
lenku zabezpečiť kvalitnú starostlivosť pre vašich
domácich miláčikov (rybičky, vtáčiky, mačičky
a psičky), aby sa vaša dovolenka nezmenila na
ich utrpenie.

OCENENIA

Cena pre popradskú ZŠ

Základná škola Letná v Poprade získala jednu
z Cien ministra životného prostredia 2005.

Patrí medzi najaktívnejšie slovenské školy
z hľadiska realizácie environmentálnych výchov-
no-vzdelávacích aktivít, ktoré každoročne pre-
sahujú nielen rámec metodických usmernení,
ale aj nadštandardne naplňajú Environmentál-
ne minimum – environmentálne zameranú učeb-
nú osnovu pre ZŠ a SŠ vydanú MŠ SR.

Od roku 2001 sú žiaci školy súčasťou ne-
závislej monitorovacej siete OZ Tatry pre vod-
né toky severného Slovenska a pomocou pre-
nosného laboratória Aquamerck monitorujú
rieku Poprad. Okrem toho sa aktívne venujú
mapovaniu divokých skládok odpadov
a invázijských rastlín, realizujú terénne aktivity
v priestore Popradského rašeliniska, doposiaľ
sa zúčastnili všetkých ročníkov revitalizačných
táborov realizovaných v rámci spoločného pro-
jektu OZ Tatry, OZ Zachráňme Letanovský mlyn, ŠOP
SR – Správy NP Slovenský raj – Revitalizácia poľno-
hospodárskej krajiny ochranného pásma NP Slove-
nský raj. Škola sa zapája do množstva environmen-
tálnych aktivít, ktoré rozvíjajú osobnostné stránky
detí - Ekopaky, Detský grantový program OZ Tatry,
kúp si svoj strom, realizuje environmentálne pred-
nášky, terénne exkurzie. Vyústením doterajšieho en-
vironmentálneho pôsobenia školy je jej zapojenie sa
do pilotného ročníka certifikácie na Európsku eko-
školu, ktorá je v rámci SR organizovaná pod názvom
Zelená škola, a priznanie titulu Lesoochranárska
škola za rok 2004.

PRÍLOHY K ČLÁNKOM

REACH – REFORMA SÚČASNEJ LEGISLATÍVY EÚ PRE CHEMIKÁLIE (príloha k článku na s. 8 - 9)

Súčasný systém asi 40 existujúcich smerníc a nariadení Spoločenstva o chemikáliách s rozdielnymi pravidlami pre existujúce a nové chemické látky nahrádza návrh nariadenia o registrácii, hodnotení, autorizácii a obmedzení chemických látok - REACH. Srdcom celého systému REACH je jednoduchý, integrovaný systém pre registráciu, hodnotenie a autorizáciu chemických látok, ktorý Európska komisia predložila 29. 10. 2003 na ďalší legislatívny proces a ktorým sa zásadným spôsobom mení princíp súčasnej legislatívy EÚ pre oblasť uvádzania chemických látok na trh Spoločenstva. Je jediným nariadením s jedným spoločným prístupom na kontrolu rizík existujúcich a nových látok. REACH vyžaduje, aby spoločnosti, ktoré vyrábajú a dovážajú chemické látky, preskúmali všetky riziká, vynárajúce sa v oblasti ich využitia v praxi, a prijali nevyhnutné kroky na vyriešenie týchto rizík. Tento systém presúva záťaž testovania z národných autorít na priemysel, ktorý by mal zaručiť, aby boli chemické látky na trhu bezpečné.

Dôležitým cieľom REACH je povzbudiť nahrádzanie nebezpečných chemických látok menej nebezpečnými chemickými látkami alebo technológiami, kde existujú vhodné alternatívy. Toto nariadenie nemá vplyv na smernicu o ochrane pracovníkov, osobitne smernicu Rady 90/394/EHS, týkajúcej sa expozície karcinogénom pri práci, podľa ktorej sa od zamestnávateľov vyžaduje, kdekolvek je to technicky možné, ich odstránenie alebo nahradenie nebezpečných chemických látok menej nebezpečnými chemickými látkami.

Efektívne fungovanie vnútorného trhu s chemickými látkami v rámci Spoločenstva sa dá dosiahnuť len vtedy, ak sa požiadavky kladené na chemické látky výrazne neodlišujú v jednotlivých členských štátoch.

Vysoká úroveň ochrany zdravia a životného prostredia sa dosiahne aproximáciou legislatívy o chemických látkach, s cieľom dosiahnuť udržateľný rozvoj. Legislatíva sa musí aplikovať nediskriminujúcim spôsobom, či sú chemické látky predávané na vnútornom trhu alebo medzinárodne. Na zachovanie integrity vnútorného trhu a zaručenie vysokej úrovne ochrany zdravia ľudí, osobitne zdravia pracujúcich, a životného prostredia, je nevyhnutné zabezpečiť, aby chemické látky vyrábané v Spoločenstve boli v súlade s legislatívou Spoločenstva, a to aj v prípade ich vývozu.

Aby sa primerane kontrolovali riziká vyvstávajúce z výroby, dovozu, uvedenia na trh a používania chemických látok, návrh REACH prenáša dôkazne bremeno z kompetentných orgánov na priemysel v oblasti zhromažďovania informácií o chemických látkach a použitia týchto informácií na posúdenie bezpečnosti chemikálií a vhodný výber vhodných opatrení manažmentu rizika. Aby sa reflektoval tento nový prístup, nariadenie uvádza, že je na výrobcach, dovozcoch a následných užívateľoch látok, aby zabezpečili, že ich výroba, uvedenie na trh alebo dovoz alebo použitie chemických látok je uskutočnené takým spôsobom, že nepriaznivo neovplyvní zdravie ľudí alebo životné prostredie.

REGISTRÁCIA: je hlavným prvkom REACH. Chemické látky, ktoré sú vyrábané alebo dovážané v množstvách väčších ako 1 tona/rok a na 1 výrobcu/importéra, budú registrované v centrálnej databáze. Niektoré skupiny chemických látok nebudú musieť byť registrované (napr. vybrané medziprodukty, polyméry a niektoré chemické

látky manažované cez inú legislatívu EÚ). Registrácia zahŕňa informácie o vlastnostiach, využití a bezpečných spôsoboch manipulácie s chemickými látkami. Detailnosť požadovaných informácií bude závisieť od objemu výroby a od rizika, ktoré môže daná chemická látka spôsobiť. Informácie o jej vlastnostiach budú ďalej posúvané v reťazci výroby tak, aby tí, ktorí používajú chemické látky vo svojich vlastných výrobných procesoch – pri výrobe iných produktov – mohli ich využívať spôsobom bezpečným a zodpovedným bez toho, aby ohrozovali zdravie pracovníkov, spotrebiteľov a životného prostredia.

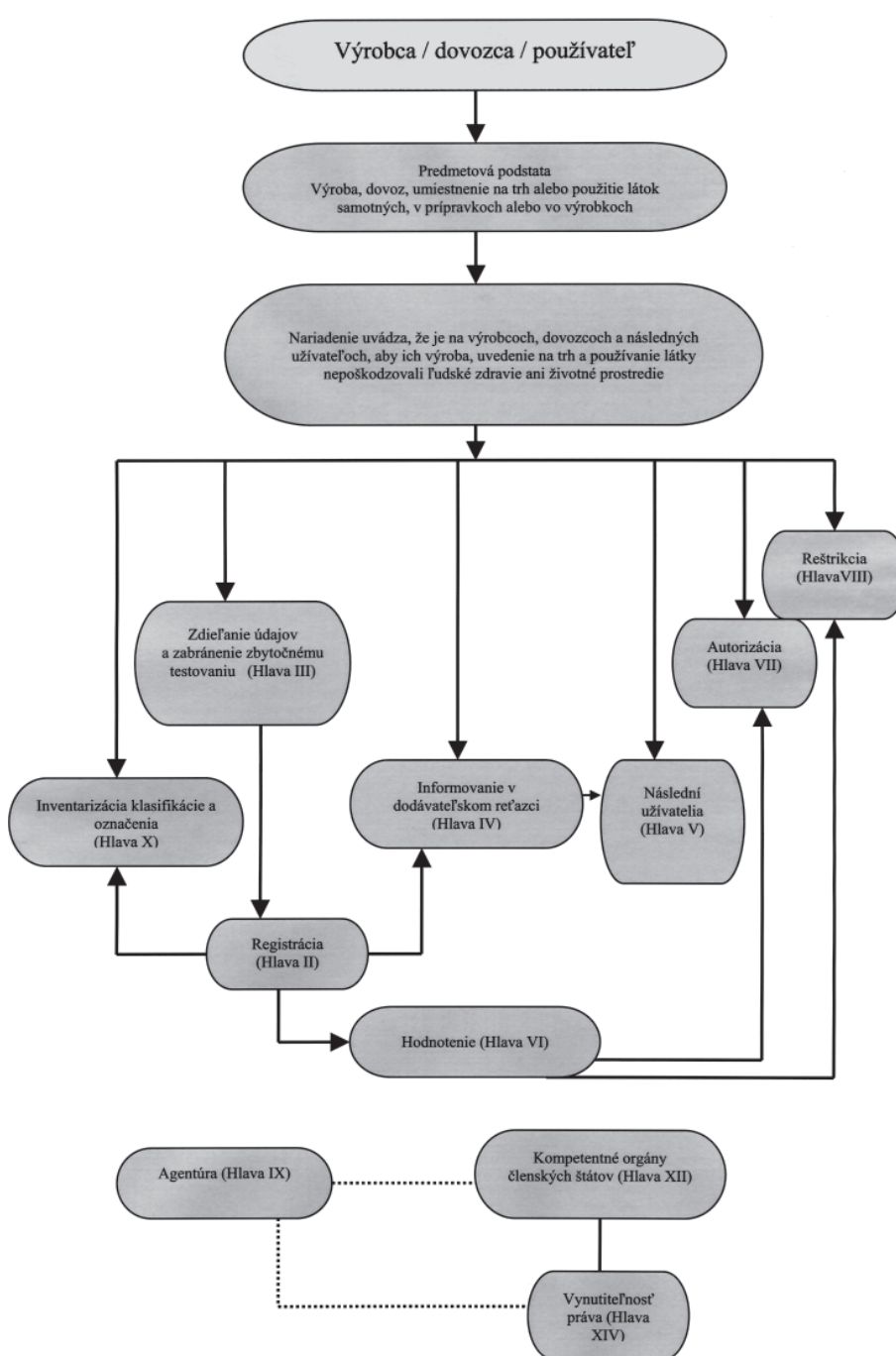
Túto databázu bude mať na starosti nová Európska

chemická agentúra (ďalej len agentúra) so sídlom vo Fínsku v Helsinkách, ktorá bude prijímať registračné dokumenty (dossiers) chemických látok a bude zodpovedná za poskytovanie informácií verejnosti (tie, ktoré nie sú utajené). Očakáva sa, že okolo 80 % všetkých registrovaných chemických látok si nebude vyžadovať ďalšie aktivity.

HODNOTENIE: budú existovať dva typy hodnotení

- hodnotenie dokumentov (dossiers) – tento typ hodnotenia bude vykonávaný na všetkých návrhoch, ktoré obsahujú testy na zvieratách. Hlavným účelom tohto povinného hodnotenia je minimalizovať testovanie na zvieratách. REACH bol navrhnutý

Všeobecný prehľad hláv a ich prepojenie - štruktúra legislatívy REACH



Zdroj: Centrum pre chemické látky a prípravky

s cieľom znížiť testovanie na zvieratách a náklady priemyslu na nevyhnutné minimum. Bude nevyhnutné posúvať údaje získané v testoch ďalej a podporovať využívanie alternatívnych zdrojov informácií. Tento typ hodnotenia bude zároveň kontrolou, že registrácia bola vykonaná v súlade s registračnými požiadavkami;

- b) hodnotenie chemickej látky – kompetentné authority môžu hodnotiť akúkoľvek chemickú látku, pri ktorej majú podozrenie, že môže spôsobiť riziko na ľudské zdravie a životné prostredie. Toto hodnotenie pozostáva z kontroly kvality a kontroly súladu. Program hodnotenia chemických látok je založený na plánoch pripravených kompetentnými autoritami jednotlivých členských štátov. Program berie do úvahy kritériá na určenie priorit, ktoré pripravuje ECA.

Výsledkom z oboch typov hodnotení môže byť požiadavka na získanie dodatočných informácií. ECA vydá konečné rozhodnutie, či sú potrebné ďalšie informácie, avšak členské štáty musia s tým súhlasiť. Ak nie, rozhodnutie je na Európskej komisii.

AUTORIZÁCIA: Chemické látky, na ktoré sa kladie zvýšená pozornosť, budú vyžadovať autorizáciu pre konkrétne využitie cez Európsku komisiu. Sú to skupiny chemických látok ako CMRs (látky mutagénne, karcinogénne a poškodzujúce reprodukciu), PBTs (perzistentné, bioakumulatívne a jedovaté), vPvBs (veľmi perzistentné a veľmi bioakumulatívne) a látky označené ako tie, ktoré majú vážne a ireverzibilné účinky na zdravie ľudí a životné prostredie. Ak budú riziká z používania takejto látky adekvátne kontrolované, autorizácia bude financovaná cez Európsku komisiu. Ak nie, Európska komisia zoberie do úvahy úroveň rizika, či je použitie chemickej látky sociálne a ekonomicky dôležité, a či existujú nejaké alternatívy za ňu. Na základe týchto faktorov rozhodne, či bude chemická látka autorizovaná. Európska komisia bude tiež zavádzať reštrikčné opatrenia pre tie chemické látky, ktoré vyžadujú, aby boli manažované v širšej základni Európskej únie tak, aby sa zabezpečilo, že riziká budú minimálne.

Ustanovenia o hodnotení umožňujú následnú registráciu, po skontrolovaní toho, že registrácia je v súlade s požiadavkami nariadenia a umožnením získania ďalších informácií o vlastnostiach daných chemických látok. Členské štáty posúdia takéto chemické látky, ak majú dôvod na podozrenie, že tieto chemické látky predstavujú riziko pre zdravie alebo životné prostredie po ich zahrnutí do svojich plánov. Zo skúseností vyplynulo, že nie je vhodné požadovať posúdenie rizika všetkých chemických látok od členských štátov. Túto zodpovednosť treba preniesť v prvom rade na podniky, ktoré vyrábajú alebo dovážajú chemické látky, ale aby iba pri prekročení istých objemov znášali s tým spojené bremeno. Tieto podniky prijímajú potrebné opatrenia na riadenie rizika v súlade s posúdením rizík spojených s ich chemickými látkami.

Keďže výrobcovia a dovozcovia predmetov tiež zodpovedajú za svoje produkty, vhodné je uložiť registračnú povinnosť aj na chemické látky, ktoré sa majú uviesť z predmetov. Z dôvodov funkčnosti a vzhľadom na ich špeciálny charakter sa predpokladajú špeciálne registračné požiadavky na polotovary. Polyméry sú z registrácie a hodnotenia vyňaté, pokiaľ sa tie, ktoré vzhľadom na ich riziko nebezpečenstva pre zdravie ľudí alebo životné prostredie treba registrovať, nebudú dať praktickým a nákladovo efektívnym spôsobom vybrať na základe dobrých technických a platných vedeckých kritérií.

Je vo verejnom záujme zabezpečiť čo najrýchlejšie rozšírenie výsledkov testov niektorých chemických látok v oblasti nebezpečenstva pre zdravie ľudí a životného prostredia do tých podnikov, ktoré ich používajú, aby sa

obmedzilo akékoľvek riziko, spojené s ich používaním. Výmena informácií sa preto podporuje podmienkou, že firma, ktorá robila testy dostane primeranú rekompenzáciu. Súčasťou zodpovednosti za manažment rizík, spojených s chemickými látkami, je oznamovanie informácií o týchto chemických látkach ostatným profesionálom; je nevyhnutné, aby aj ostatní plnili svoju zodpovednosť.

Týmto nariadením sa nahradí smernica Komisie 93/67/EHS z 20. júla 1993, stanovujúca zásady posúdenia rizika pre človeka a životné prostredie látok uvedených v súlade so smernicou Rady 67/548/EHS, smernice Komisie 93/105/EHS z 25. novembra 1993, s prílohou VII D, obsahujúcou informácie potrebné pre technickú dokumentáciu uvedenú v článku 12, 7. zmeny a doplnku smernice Rady 67/548/EHS, smernice Komisie 2000/21/ES z 25. apríla 2000 o zozname legislatívy Spoločenstva uvedenej v piatej zarážke článku 13(1) smernice Rady 67/548/EHS, nariadenia Rady (EHS) č. 793/93 a nariadenia Komisie (ES) 1488/94 z 28. júna 1994, stanovujúceho zásady posúdenia rizika existujúcich látok pre človeka a životné prostredie v súlade s nariadením Rady (EHS) č. 793/93; v záujme konzistentnosti nahrádza a mení niektoré články a prílohy (nariadenia POP), ktoré sa už týkajú záležitostí spadajúcich pod toto nariadenie.

Okrem cieľov a princípov európskej politiky v oblasti uvádzania chemických látok a chemických prípravkov na trh, zmien súčasnej legislatívy vyvolaných navrhovaným nariadením, ktoré sú popísané v dopadovej štúdii MH SR táto pozostáva z:

- charakteristiky chemického priemyslu,
- informácií o vyrábaných, používaných a dovážaných chemikáliách (rozdelenie v závislosti od tonáže a podielu podnikov podľa veľkosti),
- odhadu nákladov na:
 - registráciu vyrábaných chemických látok v množstvách,
 - vypracovanie správy o chemickej bezpečnosti,
 - administratívne poplatky,
 - registráciu dovážaných chemických látok,
 - autorizáciu chemických látok,
 - uvádzanie chemických látok na trh.
- odhad vybraných sektorov priemyslu, ktorých rozvoj bude ovplyvnený aplikáciou systému REACH a približný odhad množstiev chemických látok používaných pri výrobách (výroba gumových výrobkov, výroba papiera, hutnícky priemysel, výroba chemických látok, výroba náterových
- zhodnotenie a
- závery o predpokladaných problémoch a možných dopadoch systému REACH na chemický priemysel SR.

SWOT analýza v kontexte REACH

S (Strong – silné stránky) **W** (Weakly – slabé stránky) **O** (Opportunities – príležitosti) **T** (Threat – ohrozenia) vyplývajúce z analýzy REACH systému

1. **Silné stránky:** podpora v legislatíve SR a EÚ, úspešne rozbehnutá implementácia právnych predpisov do praxe, ochrana zdravia ľudí a životného prostredia pred nepriaznivými účinkami chemických látok, efektívne fungovanie trhu s chemikáliami, podpora zníženia vykonávania testov na zvieratách a náhrada nebezpečných chemikálií menej nebezpečnými – princíp náhrady.

2. **Slabé stránky:** systém REACH môže nepriaznivo ovplyvniť efektívnosť, inovácie a konkurenčnú schopnosť priemyslu; realizácia REACH si vyžiada náklady aj u ďalších priemyselných odvetví, ktoré sú následnými užívateľmi chemických látok a chemických prípravkov; časová náročnosť pri hodnotení chemickej bezpečnosti a následnom vypracovaní správy o chemickej bezpečnosti; vysoké nároky na odborné znalosti potrebné pri uplatňovaní systému REACH.

3. **Príležitosti:** snaha o vyváženosť návrhu nariadenia REACH smerujúceho k dosiahnutiu Lisabonského cieľa a k trvalo udržateľnému rozvoju; možnosti vyradenia resp. náhrady nebezpečných chemikálií z hľadiska dostupnosti bezpečnejších alternatív, vhodnosti a funkčnosti náhrad pre použitie, nutnosti obdobia pre postupné vyradovanie.

4. **Ohrozenia:** náklady na zavedenie novej chemickej legislatívy, dopad na malé a stredné podniky a to z pohľadu priamych aj nepriamych nákladov, problémy s vykonateľnosťou systému REACH.

Zoznam nebezpečných chemických látok a chemických prípravkov a ich nebezpečných vlastností podľa § 3 zákona č. 163/2001 Z. z. o chemických látkach a chemických prípravkoch, príloha č. 1 k výnosu MH SR č. 2/2002:

a) výbušné látky a prípravky: E – chemické látky a chemické prípravky, ktoré môžu reagovať exotermicky aj bez prístupu atmosférického kyslíka, pričom rýchlo vyvíjajú plyny a pri definovaných testovacích podmienkach dochádza k detonácii a prudkému zhoreniu, alebo pri zohriatí v čiastočne uzatvorenom priestore vybuchujú;

b) oxidujúce látky a prípravky: O – chemické látky a chemické prípravky, ktoré podliehajú silným exotermickým reakciám v styku s inými, najmä horľavými látkami;

c) mimoriadne horľavé látky a prípravky: F+ – chemické látky a chemické prípravky, ktoré majú v kvapalnom stave teplotu vzplanutia nižšiu ako 0 °C a teplotu varu nižšiu ako 35 °C a v plynnom stave v styku so vzduchom pri normálnej (izbovej) teplote a normálnom (atmosférickom) tlaku sú zápalné;

d) veľmi horľavé látky a prípravky: F – chemické látky a chemické prípravky, ktoré sa môžu samovoľne zahrievať a potom vznietiť pri styku so vzduchom za normálnej (izbovej) teploty a normálneho (atmosférického) tlaku a bez prívodu energie, sa môžu v tuhom stave ľahko vznietiť a po krátkom kontakte so zápalným zdrojom a po odstránení zápalného zdroja ďalej horia alebo dymia, majú v kvapalnom stave teplotu vzplanutia nižšiu ako 21 °C a nie sú mimoriadne horľavé, pri styku s vodou alebo s vlhkým vzduchom vyvíjajú veľmi horľavé plyny v množstve najmenej 1 liter.kg⁻¹.hod⁻¹;

e) horľavé látky a prípravky: R10 – chemické látky a chemické prípravky, ktoré majú teplotu vzplanutia v rozmedzí od 21 °C do 55 °C;

f) veľmi jedovaté látky a prípravky: T+ – chemické látky a chemické prípravky, ktoré už vo veľmi malých množstvách zapríčiňujú smrť alebo akútne alebo chronické poškodenie zdravia, ak sú vdychované, požitá alebo vstrebávané pokožkou alebo sliznicou;

g) jedovaté látky a prípravky: T – chemické látky a chemické prípravky, ktoré v malých množstvách spôsobujú smrť alebo akútne alebo chronické poškodenie zdravia, ak sú vdychované, požitá alebo vstrebávané pokožkou alebo sliznicou;

h) škodlivé látky a prípravky: Xn – chemické látky a chemické prípravky, ktoré môžu spôsobiť smrť alebo akútne alebo chronické poškodenie zdravia, ak sú vdychované, požitá alebo vstrebávané pokožkou alebo sliznicou;

i) žieravé látky a prípravky: C – chemické látky a chemické prípravky, ktoré ťažko poškodzujú tkanivá, ak s nimi prídu do priameho styku;

j) dráždivé látky a prípravky: Xi – nežieravé látky a prípravky, chemické látky a chemické prípravky, ktoré pri krátkodobom, dlhodobom alebo opakovanom styku s pokožkou alebo so sliznicami môžu spôsobiť ich zápalové zmeny;

k) senzibilizujúce látky a prípravky: R42 a/ alebo R43 – chemické látky a chemické prípravky, ktoré môžu pri vdychovaní alebo vstrebaní pokožkou spôsobiť precitlivosť tak, že po opakovanej expozícii vznikajú charakteristické príznaky;

l) karcinogénne látky a prípravky: Karc. Kat. – chemické látky a chemické prípravky, ktoré pri vdychovaní alebo požití alebo pri vstrebaní pokožkou môžu vyvolať rakovinu alebo zvýšiť jej výskyt;

m) mutagénne látky a prípravky: Muta. Kat. – chemické látky a chemické prípravky, ktoré môžu pri vdychovaní, požití alebo pri vstrebaní pokožkou vyvolať alebo zvýšiť výskyt genetických ochorení;

n) látky a prípravky poškodzujúce reprodukciu: Repr. Kat. – chemické látky a chemické prípravky, ktoré pri vdychovaní, požití alebo vstrebaní pokožkou môžu vyvolať alebo zvýšiť výskyt nededičných nepriaznivých účinkov na potomstvo alebo poškodenie mužských alebo ženských rozmnožovacích funkcií alebo schopnosti reprodukcie;

o) látky a prípravky nebezpečné pre životné prostredie: N alebo R52, R53, 359 – chemické látky a chemické prípravky, ktoré sa vyznačujú okamžitým alebo následným vplyvom na jednu alebo viac zložiek životného prostredia.

Zoznam označení špecifického rizika upozorňujúce na nebezpečné vlastnosti chemickej látky alebo chemického prípravku podľa § 14 ods. 4 zákona č. 163/ 2001 Z. z. (R-vety a ich kombinácie, príloha č. 3 výnosu MH SR č. 2/2002).

Zoznam označení špecifického rizika (R-viet)

- R1 V suchom stave výbušný
- R2 Riziko výbuchu nárazom, trením, horením alebo inými zdrojmi zapálenia
- R3 Mimoriadne riziko výbuchu nárazom, trením, horením alebo inými zdrojmi zapálenia
- R4 Vytvára veľmi citlivé výbušné zlúčeniny kovov
- R5 Zahriatie môže spôsobiť výbuch
- R6 Výbušný pri kontakte alebo bez kontaktu so vzduchom
- R7 Môže spôsobiť požiar
- R8 Pri kontakte s horľavým materiálom môže spôsobiť požiar
- R9 Výbušný po zmiešaní s horľavým materiálom
- R10 Horľavý
- R11 Veľmi horľavý
- R12 Mimoriadne horľavý
- R14 Prudko reaguje s vodou
- R15 Pri kontakte s vodou sa uvoľňujú mimoriadne horľavé plyny
- R16 Výbušný po zmiešaní s oxidujúcimi látkami
- R17 Vznietivý na vzduchu
- R18 Pri použití môže vytvárať horľavé/výbušné zmesi pár so vzduchom
- R19 Môže vytvárať výbušné peroxidy
- R20 Škodlivý pri vdýchnutí

R21 Škodlivý pri kontakte s pokožkou

R22 Škodlivý po požití

R23 Jedovatý pri vdýchnutí

R24 Jedovatý pri kontakte s pokožkou

R25 Jedovatý po požití

R26 Veľmi jedovatý pri vdýchnutí

R27 Veľmi jedovatý pri kontakte s pokožkou

R28 Veľmi jedovatý po požití

R29 Pri kontakte s vodou uvoľňuje jedovatý plyn

R30 Pri použití sa môže stať veľmi horľavým

R31 Pri kontakte s kyselinami uvoľňuje jedovatý plyn

R32 Pri kontakte s kyselinami uvoľňuje veľmi jedovatý plyn

R33 Nebezpečenstvo kumulatívnych účinkov

R34 Spôsobuje popáleniny/poleptanie

R35 Spôsobuje silné popáleniny/poleptanie

R36 Dráždi oči

R37 Dráždi dýchacie cesty

R38 Dráždi pokožku

R39 Nebezpečenstvo veľmi vážnych ireverzibilných účinkov

R40 Možnosť karcinogénneho účinku

R41 Riziko vážneho poškodenia očí

R42 Môže spôsobiť senzibilizáciu pri vdýchnutí

R43 Môže spôsobiť senzibilizáciu pri kontakte s pokožkou

R44 Riziko výbuchu pri zahrievaní v uzavretom priestore

R45 Môže spôsobiť rakovinu

R46 Môže spôsobiť dedičné genetické poškodenie

R48 Nebezpečenstvo vážneho poškodenia zdravia pri dlhodobej expozícii

R49 Môže spôsobiť rakovinu pri vdýchnutí

R50 Veľmi jedovatý pre vodné organizmy

R51 Jedovatý pre vodné organizmy

R52 Škodlivý pre vodné organizmy

R53 Môže spôsobiť dlhodobé škodlivé účinky vo vodnej zložke životného prostredia

R54 Jedovatý pre flóru

R55 Jedovatý pre faunu

R56 Jedovatý pre pôdne organizmy

R57 Jedovatý pre včely

R58 Môže mať dlhodobé nepriaznivé účinky na životné prostredie

R59 Nebezpečný pre ozónovú vrstvu

R60 Môže poškodiť plodnosť

R61 Môže spôsobiť poškodenie nenarodeného dieťaťa

R62 Možné riziko poškodenia plodnosti

R63 Možné riziko poškodenia nenarodeného dieťaťa

R64 Môže spôsobiť poškodenie dojčiat

R65 Škodlivý, po požití môže spôsobiť poškodenie pľúc

R66 Opakovaná expozícia môže spôsobiť vysušenie alebo popraskanie pokožky

R67 Pary môžu spôsobiť ospalosť a závrat

R68 Možné riziká ireverzibilných účinkov

Zoznam kombinácií označení špecifického rizika (kombinácie R-viet)

R14/15 Prudko reaguje s vodou, pričom uvoľňuje mimoriadne horľavé plyny

R15/29 Pri kontakte s vodou sa uvoľňuje jedovatý, mimoriadne horľavý plyn

R20/21 Škodlivý pri vdýchnutí a pri kontakte s pokožkou

R20/22 Škodlivý pri vdýchnutí a po požití

R20/21/22 Škodlivý pri vdýchnutí, pri kontakte s pokožkou a po požití

R21/22 Škodlivý pri kontakte s pokožkou a po požití

R23/24 Jedovatý pri vdýchnutí a pri kontakte s pokožkou

R23/25 Jedovatý pri vdýchnutí a po požití

R23/24/25 Jedovatý pri vdýchnutí, pri kontakte s pokožkou a po požití

R24/25 Jedovatý pri kontakte s pokožkou a po požití

R26/27 Veľmi jedovatý pri vdýchnutí a pri kontakte s pokožkou

R26/28 Veľmi jedovatý pri vdýchnutí a po požití

R26/27/28 Veľmi jedovatý pri vdýchnutí, pri kontakte s pokožkou a po požití

R27/28 Veľmi jedovatý pri kontakte s pokožkou a po požití

R36/37 Dráždi oči a dýchacie cesty

R36/38 Dráždi oči a pokožku

R36/37/38 Dráždi oči, dýchacie cesty a pokožku

R37/38 Dráždi dýchacie cesty a pokožku

R39/23 Jedovatý, nebezpečenstvo veľmi vážnych ireverzibilných účinkov vdýchnutím

R39/24 Jedovatý, nebezpečenstvo veľmi vážnych ireverzibilných účinkov pri kontakte s pokožkou

R39/25 Jedovatý, nebezpečenstvo veľmi vážnych ireverzibilných účinkov po požití

R39/23/24 Jedovatý, nebezpečenstvo veľmi vážnych ireverzibilných účinkov vdýchnutím a pri kontakte s pokožkou

R39/23/25 Jedovatý, nebezpečenstvo veľmi vážnych ireverzibilných účinkov vdýchnutím a po požití

R39/24/25 Jedovatý, nebezpečenstvo veľmi vážnych ireverzibilných účinkov pri kontakte s pokožkou a po požití

R39/23/24/25 Jedovatý, nebezpečenstvo veľmi vážnych ireverzibilných účinkov vdýchnutím, pri kontakte s pokožkou a po požití

R39/26 Veľmi jedovatý, nebezpečenstvo veľmi vážnych ireverzibilných účinkov vdýchnutím

R39/27 Veľmi jedovatý, nebezpečenstvo veľmi vážnych ireverzibilných účinkov pri kontakte s pokožkou

R39/28 Veľmi jedovatý, nebezpečenstvo veľmi vážnych ireverzibilných účinkov po požití

R39/26/27 Veľmi jedovatý, nebezpečenstvo veľmi vážnych ireverzibilných účinkov vdýchnutím a pri kontakte s pokožkou

R39/26/28 Veľmi jedovatý, nebezpečenstvo veľmi vážnych ireverzibilných účinkov vdýchnutím a po požití

R39/27/28 Veľmi jedovatý, nebezpečenstvo veľmi vážnych ireverzibilných účinkov pri kontakte s pokožkou a po požití

R39/26/27/28 Veľmi jedovatý, nebezpečenstvo veľmi vážnych ireverzibilných účinkov vdýchnutím, pri kontakte s pokožkou a po požití

R68/20 Škodlivý, možné riziko ireverzibilných účinkov vdýchnutím

R68/21 Škodlivý, možné riziko ireverzibilných účinkov pri kontakte s pokožkou

R68/22 Škodlivý, možné riziko ireverzibilných účinkov po požití

R68/20/21 Škodlivý, možné riziko ireverzibilných účinkov vdýchnutím a pri kontakte s pokožkou

R68/20/22 Škodlivý, možné riziko ireverzibilných účinkov vdýchnutím a po požití

- R68/21/22 Škodlivý, možné riziko ireverzibilných účinkov pri kontakte s pokožkou a po požití
- R68/20/21/22 Škodlivý, možné riziko ireverzibilných účinkov vdýchnutím, pri kontakte s pokožkou a po požití
- R42/43 Môže spôsobiť senzibilizáciu po vdýchnutí a po kontakte s pokožkou
- R48/20 Škodlivý, nebezpečenstvo vážneho poškodenia zdravia dlhodobou expozíciou vdýchnutím
- R48/21 Škodlivý, nebezpečenstvo vážneho poškodenia zdravia dlhodobou expozíciou pri kontakte s pokožkou
- R48/22 Škodlivý, nebezpečenstvo vážneho poškodenia zdravia dlhodobou expozíciou po požití
- R48/20/21 Škodlivý, nebezpečenstvo vážneho poškodenia zdravia dlhodobou expozíciou vdýchnutím a pri kontakte s pokožkou
- R48/20/22 Škodlivý, nebezpečenstvo vážneho poškodenia zdravia dlhodobou expozíciou vdýchnutím a po požití
- R48/21/22 Škodlivý, nebezpečenstvo vážneho poškodenia zdravia dlhodobou expozíciou pri kontakte s pokožkou a po požití
- R48/20/21/22 Škodlivý, nebezpečenstvo vážneho poškodenia zdravia dlhodobou expozíciou vdýchnutím, pri kontakte s pokožkou a po požití
- R48/23 Jedovatý, nebezpečenstvo vážneho poškodenia zdravia dlhodobou expozíciou vdýchnutím
- R48/24 Jedovatý, nebezpečenstvo vážneho poškodenia zdravia dlhodobou expozíciou pri kontakte s pokožkou
- R48/25 Jedovatý, nebezpečenstvo vážneho poškodenia zdravia dlhodobou expozíciou po požití
- R48/23/24 Jedovatý, nebezpečenstvo vážneho poškodenia zdravia dlhodobou expozíciou vdýchnutím a pri kontakte s pokožkou
- R48/23/25 Jedovatý, nebezpečenstvo vážneho poškodenia zdravia dlhodobou expozíciou vdýchnutím a po požití
- R48/24/25 Jedovatý, nebezpečenstvo vážneho poškodenia zdravia dlhodobou expozíciou pri kontakte s pokožkou a po požití
- R48/23/24/25 Jedovatý, nebezpečenstvo vážneho poškodenia zdravia dlhodobou expozíciou vdýchnutím, pri kontakte s pokožkou a po požití
- R50/53 Veľmi jedovatý pre vodné organizmy, môže spôsobiť dlhodobé nepriaznivé účinky vo vodnej zložke životného prostredia
- R51/53 Jedovatý pre vodné organizmy, môže spôsobiť dlhodobé nepriaznivé účinky vo vodnej zložke životného prostredia
- R52/53 Škodlivý pre vodné organizmy, môže spôsobiť dlhodobé nepriaznivé účinky vo vodnej zložke životného prostredia
- Zoznam označení na bezpečné používanie**
chemickej látky alebo chemického prípravku podľa § 14 ods. 4 zákona č. 163/ 2001 Z. Z. (S-vety a ich kombinácie, príloha č. 4 výnosu MH SR č. 2/2002).
- Zoznam označení na bezpečné používanie (S-vety)**
- S1 Uchovávať uzamknuté
- S2 Uchovávať mimo dosahu detí
- S3 Uchovávať na chladnom mieste
- S4 Uchovávať mimo obývaných priestorov
- S5 Obsah uchovávať pod ... (vhodnou kvapalinou, ktorú špecifikuje výrobca)
- S6 Uchovávať pod ... (inertným plynom, ktorý špecifikuje výrobca)
- S7 Uchovávať nádobu tesne uzavretú
- S8 Uchovávať nádobu suchú
- S9 Uchovávať nádobu na dobre vetranom mieste
- S12 Neuchovávať nádobu hermeticky uzatvorenú
- S13 Uchovávať mimo dosahu potravín, nápojov a krmiív pre zvieratá
- S14 Uchovávať mimo dosahu ... (neznášanlivého materiálu, ktorý určí výrobca)
- S15 Uchovávať mimo dosahu tepla
- S16 Uchovávať mimo dosahu zdrojov zapálenia - Zákaz fajčenia
- S17 Uchovávať mimo dosahu horľavého materiálu
- S18 S nádobou zaobchádzať a otvárať opatrne
- S20 Pri používaní nejedzte ani nepite
- S21 Pri používaní nefajčíte
- S22 Nevdychujte prach
- S23 Nevdychujte plyn/dym/pary/aerosóly (Vhodné slovo špecifikuje výrobca)
- S24 Zabráňte kontaktu s pokožkou
- S25 Zabráňte kontaktu s očami
- S26 V prípade kontaktu s očami je potrebné ihneď ich vymyť s veľkým množstvom vody a vyhľadať lekársku pomoc
- S27 Okamžite si vyzlečte kontaminovaný odev
- S28 Po kontakte s pokožkou je potrebné ju umyť veľkým množstvom ... (bude špecifikované výrobcom)
- S29 Nevypúšťať do kanalizačnej siete
- S30 Nikdy nepridávajte vodu k tomuto prípravku
- S33 Vykonajte predbežné opatrenia proti statickým výbojom
- S35 Tento materiál a jeho obal uložte na bezpečnom mieste
- S36 Noste vhodný ochranný odev
- S37 Noste vhodné rukavice
- S38 V prípade nedostatočného vetrania použite vhodný respirátor
- S39 Použite ochranu očí a tváre
- S40 Na vyčistenie podlahy a všetkých predmetov kontaminovaných týmto materiálom použite ... (špecifikuje výrobca)
- S41 V prípade požiaru alebo výbuchu nevdychujte výpary
- S42 Počas zadymovania/rozprašovania použite vhodný respirátor (špecifikuje výrobca)
- S43 V prípade požiaru použite ... (uvedte presný typ hasiaceho prístroja). (Ak voda zvyšuje riziko, dajte - „Nikdy nehaste vodou“)
- S45 V prípade nehody alebo ak sa necítite dobre, okamžite vyhľadajte lekársku pomoc (ak je to možné, ukážte označenie látky alebo prípravku)
- S46 V prípade požitia, okamžite vyhľadajte lekársku pomoc a ukážte tento obal alebo označenie
- S47 Uchovávať pri teplote nepresahujúcej ... 0 °C (teplotu špecifikuje výrobca)
- S48 Uchovávať vlhké s ... (vhodný materiál špecifikuje výrobca)
- S49 Uchovávať len v pôvodnej nádobe
- S50 Nemiešajte s ... (bude špecifikované výrobcom)
- S51 Používajte len na dobre vetranom mieste
- S52 Nie je odporúčané pre použitie v interiéroch na veľkých povrchových plochách
- S53 Zabráňte expozícii - pred použitím sa oboznámte so špeciálnymi inštrukciami
- S56 Zneškodnite tento materiál a jeho obal v mieste zberu nebezpečného alebo špeciálneho odpadu
- S57 Uskutočnite náležitú kontrolu, aby ste zabránili kontaminácii
- S59 Obráťte sa na výrobcu s požiadavkou na informácie týkajúce sa obnovenia a recyklácie
- S60 Tento materiál a príslušná nádoba musia byť zlikvidované ako nebezpečný odpad
- S61 Zabráňte uvoľneniu do životného prostredia. Oboznámte sa so špeciálnymi inštrukciami, kartou bezpečnostných údajov
- S62 Pri požití nevyvolávať zvracanie; okamžite vyhľadajte lekársku pomoc a ukážte tento obal alebo označenie
- S 63 Pri úraze spôsobenom vdýchnutím látky postihnutého vyveďte na čerstvý vzduch a zabezpečte mu pokoj
- S64 Pri požití vypláchnite ústa vodou (iba ak je postihnutý pri vedomí)
- Zoznam označení na bezpečné používanie (kombinácie S-viet)**
- S1/2 Uchovávať uzamknuté a mimo dosahu detí
- S3/7 Uchovávať nádobu tesne uzavretú na chladnom mieste
- S3/9/14 Uchovávať na chladnom, dobre vetranom mieste mimo dosahu ... (inkompatibilný materiál bude určený výrobcom)
- S3/9/14/49 Uchovávať len v pôvodnej nádobe na chladnom, dobre vetranom mieste, mimo dosahu ... (inkompatibilný materiál bude určený výrobcom)
- S3/9/49 Uchovávať len v pôvodnej nádobe na chladnom, dobre vetranom mieste
- S3/14 Uchovávať na chladnom mieste mimo dosahu ... (inkompatibilný materiál bude určený výrobcom)
- S7/8 Uchovávať nádobu tesne uzavretú a suchú
- S7/9 Uchovávať nádobu tesne uzavretú a na dobre vetranom mieste
- S7/47 Uchovávať nádobu tesne uzavretú a pri teplote nepresahujúcej ... 0 °C (teplota bude špecifikovaná výrobcom)
- S20/21 Pri používaní nejedzte, nepite ani nefajčíte
- S24/25 Zabráňte kontaktu s pokožkou a očami
- S 27/28 Pri kontakte s pokožkou okamžite vyzlečte kontaminovaný odev a pokožku okamžite a dôkladne umyte ... (vhodný prípravok uvedie výrobca)
- S 29/35 Nevypúšťajte do kanalizačnej siete; tento materiál aj s obalom zlikvidujte za dodržania obvyklých bezpečnostných opatrení
- S29/56 Nevyprázdňujte do kanalizácie, zneškodnite tento materiál a jeho obal v mieste zberu nebezpečného alebo špeciálneho odpadu.
- S36/37 Noste vhodný ochranný odev a rukavice
- S36/37/39 Noste vhodný ochranný odev, rukavice a ochranné prostriedky na oči/tváre
- S36/39 Noste vhodný ochranný odev a ochranné prostriedky na oči/tváre
- S37/39 Noste vhodné rukavice a ochranné prostriedky na oči a tvár
- S47/49 Uchovávať len v pôvodnej nádobe pri teplote nepresahujúcej ... 0 °C (teplota bude špecifikovaná výrobcom)

ENVIROFILM 2005 V ZNAMENÍ REKORDOV A JUBILEA ZELENÉHO SVETA (príloha k článku na s. 18 - 19)

HLAVNÁ CENA FESTIVALU ENVIROFILM 2005

za emotívny a filmovo čistý pohľad na pre prírodu tragický konflikt medzi duchom tradície a aroganciou pokroku

Film: **NOVÉ ELDORÁDO**

Režisér: Tibor Kocsis

Krajina: Maďarsko

Prihlasovateľ: Tibor Kocsis, Magyar Film Unió

CENA MINISTRA ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA SR UDELENÁ V KATEGÓRII A

za vynikajúcu a informačne bohatú správu o environmentálnych škodách spôsobených zavlázaním

Film: **SMÄDNÁ PLANÉTA**

Režisér: Timur Diehn

Krajina: Nemecko

Prihlasovateľ: Jörg Seibold, Deutsche Welle TV

CENA MINISTRA ZAHRANIČNÝCH VECÍ SR UDELENÁ V KATEGÓRII B

za mimoriadne účinné využitie archívov aj súčasných výpovedí v dokumente o nezvratiteľných následkoch ľudskej činnosti

Film: **PREDVÍDANÁ KATASTROFA**

Režisér: Jakob Gottschau

Krajina: Dánsko

Prihlasovateľ: Jakob Gottschau, Express TV-production

CENA MINISTRA ŠKOLSTVA SR UDELENÁ V KATEGÓRII C

za skvelý príklad použitia filmových makrotechnológií pri zobrazení tajomného života mravcov

Film: **MRAVCE - TAJNÁ SILA PRÍRODY**

Režisér: Wolfgang Thaler

Krajina: Rakúsko

Prihlasovateľ: Walter Köhler, ORF - NHU

CENA MINISTRA KULTÚRY SR UDELENÁ V KATEGÓRII D

za dokonalé skĺbenie hudby a obrazu vo filmovej básni o podmořskom svete

Film: **AQUA MARINE - FARBY MORA**

Režisér: Miroslav Hrdý

Krajina: Česká republika

Prihlasovateľ: Miroslav Hrdý, Big Heart Vision

CENA MINISTRA HOSPODÁRSTVA SR UDELENÁ V KATEGÓRII E

za vtipnú a predovšetkým mimoriadne zrozumiteľnú informáciu o alternatívnej výrobe elektrickej energie

Film: **PREDSTAVENIE S MYŠOU - ŠPECIÁLNA SOLÁRNA MYŠ**

Režisér: Armin Maiwald

Krajina: Nemecko

Prihlasovateľ: Joachim Lachmuth, Westdeutscher Rundfunk

CENA MINISTRA PÔDOHOSPODÁRSTVA

za objavný filmový pohľad na ohromujúce tajomstvá migrujúcich vtákov

Film: **TAJOMSTVO ŠTAHOVANIA VTÁKOV**

Režisér: Heinz von Matthay

Krajina: Nemecko

Prihlasovateľ: Gabriele Hall, ZDF German Television

CENA MINISTRA VÝSTAVBY A REGIONÁLNEHO ROZVOJA SR

za nezvyčajnú emotívnu silu, s ktorou tvorcovia umožnili divákovi dotknúť sa duše karpatských hôr aj ich obyvateľov

Film: **KARPATY**

Režisér: Andrzej Klamt, Ulrich Rydzewski

Krajina: Nemecko

Prihlasovateľ: Andrzej Klamt, Ulrich Rydzewski

CENA RIADITEĽA FESTIVALU NAJLEPŠIE-MU FILMU SLOVENSKEHO REŽISÉRA

za precíznu filmovú prácu pri zobrazení života jedného zo slovenských pokladov - tatranského kamzíka

Film: **V RÍŠI KAMZÍKA TATRANSKÉHO**

Režisér: Zdeno Vlach

Krajina: Slovensko

Prihlasovateľ: Zdeno Vlach, STV, Foto Kamera Karpatia

CENA PRIMÁTORA MESTA BANSKÁ BYSTRICA

za filmovú báseň o živote a ohrozeniach tajomných obyvateľov morí - korytnačiek

Film: **PENYU PENYU - KORYTNAČKY Z CELÉBSKEHO MORA**

Režisér: Christian Redinger

Krajina: Rakúsko

Prihlasovateľ: Christian Redinger

CENA PRIMÁTORA MESTA ZVOLEN

za zaujímavé sprostredkovanie viacerých historických súvislostí pri spoznávaní života horských goril

Film: **GORILY MÔJHO STARÉHO OTCA**

Režisér: Adrian Warren, Harald Pokieser

Krajina: Rakúsko

Prihlasovateľ: Walter Köhler, ORF - NHU

CENA PRIMÁTORA MESTA BANSKÁ ŠTIAVNICA

za emóciami aj informáciami nabitý dokument o živote v národnom parku Plitvice

Film: **PLITVICE - KRAJINA PADAJÚCICH JAZIER**

Režisér: Michael Schlamberger

Krajina: Rakúsko

Prihlasovateľ: Walter Köhler, ORF - NHU

CENA REKTORA TECHNICKEJ UNIVERZITY ZVOLEN

za burcujúcu a filmovo mimoriadne účinnú výpoveď o ohrození našej planety

Film: **TEÓRIA VENUŠE**

Režisér: Pasi Toivainen

Krajina: Fínsko

Prihlasovateľ: Pasi Toivainen, The Finnish Film Foundation

CENA PREDSEDU BANSKOBYSTRICKÉHO SAMOSPRÁVNEHO KRAJA

za nezvyčajne uchopenú dokumentárnu pohľadnicu o histórii ale najmä súčasnosti prastarej kultúrnej plodiny - maku

Film: **MAK - KVET SPÁNKU**

Režisér: Birgit Schulz

Krajina: Nemecko

Prihlasovateľ: WDR Cologne, ARTE

CENA DETSKÉHO DIVÁKA

Film: **AMAZONIA VERTICAL**

Režisér: Pavol Barabáš

Krajina: Slovensko

Prihlasovateľ: Pavol Barabáš, K2 studio

CENA ÚNIE SLOVENSÝCH TELEVÍZNYCH TVORCOV A LITERÁRNEHO FONDU ZA DLHODOBÝ PRÍNOS V OBLASTI SLOVENSKEJ AUDIOVIZUÁLNEJ TVORBY S ENVIRONMENTÁLNOU TEMATIKOU

Tvorcovi - Zdenovi Vlachovi

ZELENÝ SVET 2005

Téma: **Moje mesto, moja dedina, môj dom**

Tento rok sa do súťaže Zelený svet prihlásilo celkovo 3 328 prác od 2 858 autorov. Z tohto počtu sa do kategórie Kresba, maľba, grafika a kombinované techniky zapojilo 2 745 autorov s 3 045 výtvarnými prácami. V kategórii Detký animovaný film súťažilo 14 animovaných filmov od vyše 20 mladých umelcov a v kategórii Čiernobiela a farebná fotografia spolu 269 fotografií od 93 mladých fotografů. Do súťaže sa zapojilo 302 škôl, z toho 174 základných, 39 základných umeleckých, 16 špeciálnych, 57 materských a 13 stredných škôl. K dvíhaniu prestíže súťaže prispeli práce mladých autorov z Lotyšska, Poľska, Srbska a Čiernej Hory, Slovinska, Indonézie, Rumunska, Českej republiky a Číny (celkom 169 výtvarných prác).

Výtvarné práce a animované filmy 31. marca 2005 posudzovala odborná porota v zložení Jaroslav Uhel (predseda poroty), Miroslav Cipár a Monika Trajterová. Fotografie hodnotila odborná porota 4. apríla 2005 v zložení Fero Tomík (predseda poroty), Jozef Sedlák a Pavol Breier. V zmysle propozícií poroty odporučili udeliť 39 cien, z toho 3 ceny v každej súťažnej kategórii, 2 špeciálne ceny za grafiku, 2 ceny za najlepšiu prácu zo zahraničnej kolekcie, cenu poroty a Hlavnú cenu Zelený svet. Porota vybrala 5 kandidátov na udelenie ceny Environmentálnej nadácie Ch. B. Parkovej a stovky prác na výstavu počas festivalu Envirofilm 2005.

Hlavná cena Zelený svet 2005

Peter Dibala, 6 rokov

Základná umelecká škola Jána Cikera, Banská Bystrica

Názov práce: Moje mesto

Pedagóg: Mgr. Eva Beňáčková

Kategória kresba, maľba, grafika a kombinované techniky

A) Základné školy

- deti do 10 rokov

tri ceny bez poradia

1. Viera Raticová, 10 rokov

Základná škola, Terňa

Pedagóg: Mgr. E. Gorylová

2. Barbora Uličná, 6 rokov

Základná škola ulica Mieru, Svit

Názov práce: Pri jaskyni plnej zvierat

Pedagóg: Mgr. Eleónora Habláková

3. Gabriela Veselá, 8 rokov

Základná škola Hliny, Žilina

Názov práce: Počúvam spev môjho mesta

Pedagóg: Mgr. Zlatica Lajčiaková

A) Základné školy**- deti od 11 do 15 rokov**

tri ceny bez poradia

1. Danica Reimanová, 15 rokov
Základná škola Farská lúka, Filakovo
Názov práce: SÚMRAM nad mestom
Pedagóg: Mgr. E. Mrázová
2. Michaela Bednárová, 11 rokov
Základná škola Hliny, Žilina
Názov práce: Pred domom
Pedagóg: Mgr. Zlatica Lajčiaková
3. Ivana Babjaková, 11 rokov
Gymnázium Mikuláša Kováča, Banská Bystrica
Názov práce: Ja a moji sídliskoví kamaráti pred našim domom

B) Základné umelecké školy**- deti do 10 rokov**

tri ceny bez poradia

1. Marek Mrva, 9 rokov
Základná umelecká škola, Lučenec
Názov práce: Naša ulica
Pedagóg: I. Najpaverová
2. Radka Zemanová, 7 rokov
Základná umelecká škola, Kežmarok
Názov práce: Pred našim domom ...
Pedagóg: Jana Vaksmundská
3. Matej Liška, 6 rokov
Základná umelecká škola Bernoláková, Košice
Názov práce: Dóm svätej Alžbety
Pedagóg: Klára Samuelisová

B) Základné umelecké školy**- deti od 11 do 15 rokov**

tri ceny bez poradia

1. Ondrej Hronec, 12 rokov
Základná umelecká škola, Lučenec
Názov práce: Doma
Pedagóg: Jela Hojtelová
2. Matej Štefánik, 11 rokov
Základná umelecká škola, Hnúšťa
Názov práce: Všetci domov, už sa stmieva
Pedagóg: Mgr. Miroslav Bračo
3. Petra Pacáková, 11 rokov
Základná umelecká škola Kováčska, Košice
Názov práce: Leto v našom meste
Pedagóg: Milan Hanák

C) Špeciálne školy**- deti do 10 rokov**

tri ceny bez poradia

1. Lucia Klempárová, 9 rokov
Špeciálna základná škola, Richnava
Názov práce: Môj dom
Pedagóg: D. Jendrichovská
2. Ivan Ogorek, 9 rokov
Základná škola, Liptovský Mikuláš – Demänová, integrovaný žiak
Názov práce: Ocko prišiel z roboty
Pedagóg: Mgr. Radka Kureková
3. Viktor Klempár, 9 rokov
Špeciálna základná škola, Richnava
Názov práce: Môj dom
Pedagóg: Mgr. Majorošová

C) Špeciálne školy**- deti od 11 do 15 rokov**

tri ceny bez poradia

1. Kristína Baxová, 13 rokov

Špeciálna základná škola pre telesne postihnutých, Bratislava

Pedagóg: I. Krivošová

2. František Fehér, 13 rokov
Špeciálna základná škola Nevädzová, Bratislava
Názov práce: Len jedna cesta vedie domov
Pedagóg: PaedDr. Renáta Beneková
3. David Čipčala, 13 rokov
Základná škola - špeciálna trieda, Hriňová
Názov práce: Príroda okolo nás
Pedagóg: Eva Bystrianska

D) Materské školy

tri ceny bez poradia

1. Ivana Pašková, 5 rokov
Materská škola L. Fullu, Topoľčany
Názov práce: Na výlete
Pedagóg: Zuzana Rybanská
2. Andrej Bejda, 5 rokov
Materská škola Trieda SNP, Banská Bystrica
Názov práce: Moje mesto
3. Filipko Šuška, 6 rokov
Materská škola, Námestovo – Brehy
Názov práce: To je tá záhradka, to je ten dom, čo bývam v ňom
Pedagóg: Božena Bolibruchová

Mimoriadne ceny:**Cena poroty za pedagogické vedenie pri zavádzaní novej výtvarnej techniky**

Žiaci Základnej umeleckej školy, Filakovo

Názov prác: Naše mesto, Vibrácie I., Vibrácie II.

Pedagóg: Mgr. František Mráz, Mgr. art. Jana Bialová

Cena za grafiku

1. Kristína Rigerová, 12 rokov
Základná umelecká škola E. Lániho, Bytča
Názov diela: Ako vidím Bytču
Pedagóg: Mgr. D. Prokšová
2. Alžbeta Adamčíková, 12 rokov
Základná umelecká škola E. Lániho, Bytča
Názov práce: Môj strom pri dome III.
Pedagóg: Mgr. D. Prokšová

Cena pre pre najlepšiu prácu zo zahraničnej kolekcie

1. Ye Jing Jing, 11 rokov
Xin Xu Central Primary school, Xiang An, Xiamen, Fujian, China
Názov práce: The globe mother is smiling – Zeme guľa sa usmieva
Pedagóg: Huang Quing Miao
2. Qanita Qamarani 10 rokov, Fadhil Ahmad Qamar 12 rokov
PESONA MERAPI, JOGJAKARTA, INDONESIA
Názov práce: Activities in the Village – Aktivita v dedine

Kategória detský animovaný film

tri ceny bez poradia

1. David Raška 12 rokov, Ján Slobodník 11 rokov
Základná umelecká škola L. Rajtera, Bratislava
Názov práce: Krídla
Pedagóg: Lýdia Štolcová
2. Simona Goltierová, 12 rokov
Základná umelecká škola Jána Cikera, Banská Bystrica
Názov práce: Bosorka Lucia sa učí lietať
Pedagóg: Mgr. Eva Beňáčková

3. Barbora Brežňáková 17 r, Erik Hill 16, Magda Havrilová 17, Juraj Jakabovič 16r, Maroš Pojúček 16r
Základná umelecká škola L. Rajtera, Bratislava
Názov práce: Karkulka
Pedagóg: R. Homolová-Baloghová

Kategória čiernobiela a farebná fotografia**Hlavná cena**

Amir Mamaghani, 15 rokov

Počet fotografií: 10 ks

Názvy fotografií: Pavúk, Prosba, Betlehem, Tipuj rok!, Reflexie zimy, Clivota, Krivka pokroku, Pavučina, Hra, Výkrik

Typ fotoaparátu: Olympus C-360 ZOOM

A) Základné školy**- deti od 11 do 15 rokov**

1. miesto: Jarka Baranová, 12 rokov
ZŠ Budatínska 61, Bratislava
Počet fotografií: 5 ks
Názvy fotografií: Čistota v nečistote, Lom, Erózia, Čizma v trávě – tráva v čizme?, Hodina poézie
Pedagóg: Mgr. Viera Poláková

B) Základné umelecké školy**- deti od 11 do 15 rokov**

1. miesto: Viktoria Kolesárová, 13 rokov
ZUŠ Kežmarok
Počet fotografií: 1 ks
Názov fotografie: Po daždi
Pedagóg: Eliška Bednárová

C) Stredné školy

1. miesto: Andrea Mokráňová, 18 rokov
Fotoklub pri občianskom združení Severka, Bratislava
Počet fotografií: 5 ks
Názvy fotografií: Fontána pre Bratislavu, Pred dažďom, Oáza v betóne, Studené ráno, Oslava nad Dunajom

Divácke ankety**Prvá Cena diváka pre Zuzanu Tabačkovú**

Pracovníci oddelenia environmentálnej výchovy SAŽP pripravili pre tohtoročný Envirofilm rôzne divácke ankety. Počas výstavy detskej výtvarnej tvorby Zelený svet 2005 sa v tomto roku po prvýkrát hlasovalo aj o Cenu diváka. Do hlasovania sa zapojilo 595 účastníkov výstavy. Cenu diváka získala Zuzana Tabačková za výkres Zrkadlenie (40 hlasov). Na ďalších miestach sa umiestnili: Miroslav Porochnavý – Cesta za našim domom (37 hlasov), Pavla Rochovská – Pastierik (30 hlasov), Roman Teicher – Cykloturistika (29 hlasov) a Veronika Bockaničová – Mesto 21. storočia (27 hlasov). Zo všetkých hlasovacích lístkov boli počas Envirofinále v sobotu 7. mája v Banskej Bystrici vyžrebovaní 3 účastníci hlasovania. Zaujímavé ceny získali Martin Krč z Hrochote, Adela Blahútová z Horných Kľačan a Katarína Pšenáková z Banskej Bystrice.

Ďalšia divácka anketa zisťovala obľúbenosť programov a spokojnosť s organizáciou festivalu. Ako vyplynulo z odpovedí, najväčšiemu záujmu divákov sa tešilo premietanie súťažných filmov. Zo sprievodných podujatí najviac zaujal Zelený svet, program s filmami Pavla Barabáša a súťažná výstava Poklady Slovenska.

Hodnotenie organizačného zabezpečenia zo strany návštevníkov bolo priaznivé a väčšinou sa pohybovalo medzi 1 až 2. Kritické pripomienky sa najčastejšie týkali toho, že nie všetci záujemcovia (z kapacitných dôvodov)

sa dostali na premietanie vybraných súťažných filmov. Podnetné pripomienky a požiadavky divákov súviseli s možnosťou vzhliadnuť filmy aj mimo oficiálneho premietania na častejších pofestivalových prehlídkach. Všetky kritické aj inšpiratívne podnety organizátori využili pri príprave ďalších ročníkov Envirofilmu.

Festivalové dotazníky boli zlosovateľné. Výhercom peknej vecnej ceny sa stal Michal Malček z Rimavskej Soboty.

GREENPEACE

Kontaminované tatranské ryby

Organizácia Greenpeace koncom októbra m. r. zverejnila výsledky analýz tkanív rýb z Vysokých Tatier, ktoré testovala na prítomnosť nebezpečných chemických látok. Výsledky rozborov potvrdili v telách rýb prítomnosť toxických chemikálií, ako sú alkylfenoly, brómované spomaľovače horenia, ftaláty a pesticíd Permethrin. Testované boli dve vzorky zo Štrbského plesa - plotica červonoká (*Rutilus rutilus*) a ostriež zelenkavý (*Perca fluviatilis*). Ako konštatovali experti Greenpeace, z pohľadu množstva nameraných koncentrácií predstavujú zrejme najvýraznejší problém ftaláty, ktoré boli v tatranských rybách nájdené vo výrazne vyšších množstvách ako v porovnateľných vzorkách z Álp či Holandska.

„Je znepokojivé, že sme opätovne zistili prítomnosť nebezpečných chemických látok na odľahlých miestach vzdialených od priamych zdrojov znečistenia. Ak zoberieme do úvahy, že tieto oblasti by mali byť od chemického znečistenia uchránené, je možné povedať, že namerané koncentrácie toxických látok boli vysoké. Je zjavné, že súčasný systém kontroly zlyhal, a že nebezpečné chemikálie sa nedajú efektívne kontrolovať. Je nevyhnutné konať a uzákoniť povinnú náhradu nebezpečných chemikálií tam, kde sú prítomné bezpečnejšie náhrady,“ povedal Mgr. Martin Hojsik, koordinátor toxikologickej kampane Greenpeace.

Jedna z látok detekovaných v tkanive testovaných rýb bola pesticíd Permethrin. Ide o nervový jed, ktorý je podľa údajov štátnej Agentúry na ochranu životného prostredia USA (US EPA) možným karcinogénom. Existuje tiež podozrenie, že Permethrin narušuje hormonálny systém. Pyrethroidy, skupina pesticídov, do ktorej Permethrin patrí, sú v EÚ klasifikované, ako poškodzujúce životné prostredie a jedovaté pre vodné organizmy.

Vzorky rýb poskytla organizácii Greenpeace Výskumná stanica TANAP-u z Tatranskej Lomnice. Chemické analýzy vykonali na objednávku Greenpeace renomované holandské laboratóriá TNO.

Organizácia Greenpeace už začiatkom roka 2004 zverejnila výsledky analýz podkožného tuku kamzíka vrchovského z Belianskych Tatier, ktoré testovala na prítomnosť nebezpečných polychlórovaných bifenyllov (PCB). Výsledky rozborov potvrdili v tkanive prítomnosť všetkých siedmich sledovaných druhov PCB zlúčenín. Množstvo polychlórovaných bifenyllov v testovanom zvierati bolo dokonca vyššie ako u hovädzieho dobytky a nezaťaženej oblasti Slovenska (okres Stropkov).

Nebezpečné parfumsy

Používanie niektorých parfumov môže mať negatívny dopad na ľudské zdravie, konštatuje to správa Greenpeace zo susedného Rakúska. Organizácia nechala testovať štyri parfumsy renomovaných svetových značiek na prítomnosť zdravotne škodlivých a v rámci EÚ v kozmetike zakázaných toxických látok - ftalátov. Šokujúce je, že všetky štyri vzorky, ktoré pre Greenpe-

ace analyzovali nezávislé holandské laboratóriá TNO, obsahovali zakázaný ftalát tzv. DEHP a tri z nich aj zakázaný ftalát tzv. DBP.

Všetky testované parfumsy - Aigner: in leather (man, eau de toilette natural spray, 75 ml), Chanel No 5 (eau de parfum, 50 ml), Dior Poison (eau de toilette, 30 ml) a Calvin Klein, Eternity (eau de parfum, 30 ml) zakúpili aktivisti Greenpeace v rakúskej obchodnej sieti v priebehu apríla 2005. Tieto výrobky boli na trhu v rozpore s platnou legislatívou EÚ, pretože použitie ftalátov DEHP a DBP v kozmetických výrobkoch je v krajinách únie od 1. apríla 2005 zakázané.

Na území Slovenskej republiky platí tento zákaz oficiálne od 1. mája 2005. Ftaláty DEHP a DBP sú uvedené v zozname zakázaných látok v kozmetických výrobkoch podľa prílohy č. 2 nariadenia vlády SR č. 174/2005 Z. z., ktorým sa ustanovujú požiadavky na kozmetické výrobky. V praxi to znamená, že výrobky, ktoré obsahujú tieto látky, sa od 1. mája 2005 na slovenskom trhu nesmú vyskytovať a predávať.

Vedecké štúdie dokázali, že ftaláty majú schopnosť preniknúť cez pokožku do ľudského tela a spôsobujú tam vážne poškodenia. Najnovšie výskumy dokonca poukazujú na fakt, že ftalát DEHP narušuje hormonálny systém a má negatívny dopad na reprodukčný systém človeka. Ako upozornili autori správy, riziko pôsobenia toxických chemikálií v parfumoch je o to väčšie, že tieto prípravky sa používajú pravidelne, veľmi často denne a v relatívne dlhšom časovom období, niekedy až niekoľko mesiacov. Tieto skutočnosti zvyšujú riziko expozície ľudského organizmu pôsobeniu nebezpečných látok, ktoré môžu v konečnom dôsledku ohroziť zdravie človeka.

Greenpeace je presvedčený, že jediným efektívnym systémovým riešením kontroly nebezpečných chemikálií v kozmetike môže byť nová európska chemická politika - tzv. REACH. Podľa expertov Greenpeace ide o jedinečnú príležitosť ako získať bezpečnejšie chemikálie identifikovaním a nahradením nebezpečných chemických látok. Princíp tzv. povinnej náhrady, ktorý v rámci REACH presadzuje európske zdravotnícke, spotrebiteľské a environmentálne organizácie, bude mať podľa Greenpeace jednoznačne pozitívny vplyv na zdravie obyvateľov EÚ.

SIŽP

Pokuty za 7 miliónov Sk

Spolu 885 kontrol vykonal v roku 2004 Inšpektorát životného prostredia Bratislava (IŽPB). Inšpektori zistili 288 porušení zákona a v správnom konaní udelili pokuty za viac než sedem miliónov korún. Najvýpuklejšími problémami v Bratislavskom, Trnavskom, Nitrianskom a Trenčianskom kraji, ktoré má inšpektorát vo svojej kompetencii, sú čierne skládky odpadu, neprimerané lesné hospodárstvo, zasahovanie pri ťažbe lesa do území s piatym stupňom ochrany, znečisťovanie vodných tokov odpadmi či letecké chemické postreky. Kuriozitou je znečistenie vodnej nádrže v obci Michal na Ostrove, kde neznámy páchatel nasypal pesticídy. Vyšetrovanie prípadu stále pokračuje a podľa Denisy Žabkovej z IŽPB existuje podozrenie, že páchatel konal z pomsty či závidia. Podobné prípady sú však podľa nej varovaním. „Keby sa niekto rozhodol spáchať teroristický útok zamorením vôd, asi by sme nemali veľké šance,“ dodala s tým, že chemikálie sa v prírode ťažko vstrebávajú. Najväčšími potenciálnymi znečisťovateľmi v Bratislavskom regióne sú podľa predstaviteľa IŽPB spoločnosť Slovnaft, Istrochem či čistíčky odpadových vôd. V roku 2004 však neboli zaznamenané výrazne prekročenia limitov, či už v oblasti odpadových vôd alebo znečistenia ovzdušia. Problémom pre vodné toky a najmä Dunaj

sú tranzitujúce lode, ktoré nemôžu inšpektori podľa súčasných právnych noriem nijakým spôsobom skontrolovať. Najviac práce mal v minulom roku práve odbor inšpekcie ochrany vôd, ktorý riešil až 193 prípadov, druhým bol odbor inšpekcie ochrany ovzdušia so 166 prešetrovanými prípadmi. Najmenej prípadov, iba 29, riešil odbor inšpekcie biologickej bezpečnosti, ktorý sa však zameriaval najmä na kontrolu geneticky modifikovaných organizmov. Zákon bol porušený v 33 percentách všetkých kontrolovaných prípadov. Inšpektori udelili v roku 2004 spolu 55 opatrení na nápravu. IŽPB spolupracoval aj s verejnosťou a mimovládnyimi organizáciami, napríklad s Greenpeace, Spoločnosťou pre ochranu vtáctva Slovenska. Slovenská inšpekcia životného prostredia, ktorého súčasťou je aj IŽPB, je odborný kontrolný orgán, ktorý vykonáva dozor vo veciach starostlivosti o životné prostredie. Za porušenia príslušných zákonov má právo ukladať pokuty, či pozastaviť výkon kontrolovaného subjektu. (Zdroj: TASR)

Ohrozenie vôd v TANAP-e

Dňa 3. 6. 2005 sa na Správe TANAP-u v Tatranskej Lomnici uskutočnilo zasadnutie pracovnej skupiny pre riešenie mimoriadneho znečistenia vôd (zástupcovia SIŽP, Inšpektorátu životného prostredia Košice - odboru inšpekcie ochrany vôd, Obvodného úradu životného prostredia Poprad, Správy TANAP-u). Predmetom bolo riešenie stavu zisteného v mesiaci máj 2005 v lokalite križovania pozemnej lanovky na Hrebienok vo Vysokých Tatrách, kde strážca Správy TANAP-u na základe upozornení návštevníkov zistil voľné uloženie prázdnych a plných sudov, obalov od použitých ropných látok, hadíc z hydrauliky ťažkej techniky, vrátane znečistenia horninového prostredia od ropných látok.

SIŽP Košice konštatovala, že nedovoleným zaobchádzaním s nebezpečnými látkami v zasiahnutej lokalite skutočne došlo k porušeniu zákona o vodách, čím došlo k vzniku mimoriadneho ohrozenia podzemných vôd (pri stáčaní pohonných hmôt sa na nespevnenom povrchu z pristavenej cisterny do ťažkej techniky nepoužili zachytňacie vaničky na zachytávanie možných odkvapov, použité hadice z hydrauliky boli z dôvodu nedodržania technologického postupu a porušenia pracovnej disciplíny pracovníkov uložené voľne na teréne, v blízkosti; vo vzdialenosti cca 650 metrov je vodojem slúžiaci na hromadné zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou). Za pôvodcu mimoriadneho ohrozenia vôd bola označená žilinská spoločnosť.

Po obdržaní výsledkov laboratórnych rozborov odobratých vzoriek zeminy bude inšpekcia ďalej pokračovať v súlade so zákonom o vodách a zákonom o priestupkoch. Z pohľadu zákona o ochrane prírody a krajiny je potrebné zdôrazniť, že každý je povinný chrániť prírodu a krajinu pred ohrožovaním, poškodzovaním a ničením a tí, ktorí svojou činnosťou zasahujú do ekosystémov, ich zložiek alebo prvkov, sú povinní na vlastné náklady vykonávať opatrenia smerujúce k predchádzaniu a obmedzovaniu ich poškodzovania a ničenia.

Všetky vzorky pohonných látok vyhoveli

Inšpektori SIŽP pravidelne sledujú kvalitu pohonných látok - automobilového benzínu a motorovej nafty. Ich vzorky odoberajú od vľajajšťa, v súčinnosti s pracovníkmi Výskumného ústavu pre ropu a uhľovodíkové plyny, už podľa noriem Európskej únie. Pri automobilovom benzíne sledujú až osemnásť limitných hodnôt, pri motorovej naftě päť.

Ako mierne prekvapujúce možno označiť výsledky nedávno uskutočneného tzv. zimného odberu vzoriek

enviro fórum 2005

pohonných látok. Všetkých odobratých 105 vzoriek benzínu a motorovej nafty na 30 náhodne vybraných čerpacích staniciach na celom Slovensku totiž vyhovelo stanoveným kritériám. Inšpektori to pripisujú aj cielavedomej osvete, ktorú SIŽP v ostatnom období vyvinula v prospech zlepšovania kvality pohonných látok.

Na porovnanie: v minulom roku zistili inšpektori z odobratých 372 vzoriek pohonných látok nedodržanie limitných hodnôt pri deviatich vzorkách, v roku 2003 pri štrnástich. Pri automobilovom benzíne išlo najčastejšie o nedodržanie hodnoty oktanového čísla a pri motorovej naftě o prekročenie limitnej hodnoty obsahu síry.

V roku 2005 došlo k výraznému sprísneniu limitných hodnôt, najmä pokiaľ ide o obsah síry v oboch pohonných látkach. Ak mohlo byť do konca minulého roka v automobilovom benzíne maximálne 150 mg síry na 1 kg a v motorovej naftě až 350 mg, teraz to môže byť pri oboch týchto pohonných látkach najviac 50 mg/kg. Pritom od 1. januára 2009 to bude môcť byť maximálne len 10 mg/kg. Podľa vyhlášky Ministerstva životného prostredia SR č. 53/2004 Z. z., však podnikatelia, ktorí vyrábajú, dovážajú alebo predávajú automobilový benzín a motorovú naftu, musia mať už v tomto roku na svojich vybraných, geograficky rovnomerne rozmiestnených miestach čerpania pohonných látok, aj benzín a motorovú naftu s obsahom síry do 10 mg/kg.

Od 1. januára 2006 sa bude kvalita dodávaného benzínu a motorovej nafty preukazovať protokolom o skúške, ktorú vykoná akreditované laboratórium. Preukázanie kvality bude musieť byť súčasťou každej dodávky pohonných látok.

Za porušenie povinností, ktoré ukladá zákon o ovzduší a všeobecne záväzné právne predpisy súvisiace s ním, môže Slovenská inšpekcia životného prostredia uložiť podnikateľovi, ktorý vyrába, dováža alebo predáva palivá, pokutu od 10 tisíc Sk až do 5 miliónov Sk.

Odber vzoriek využívajú inšpektori SIŽP aj na kontrolu ďalších požiadaviek, ktoré by mali čerpace stanice na Slovensku podľa noriem EÚ spĺňať. (Zdroj: SIŽP)

KONFERENCIE

Enviroportál uvedený do života

V dňoch 15. až 17. júna 2005 sa vo Zvolene konal 1. ročník konferencie Enviro-i-fórum. Podujatie organizovala Slovenská agentúra životného prostredia v Banskej Bystrici a Technická univerzita vo Zvolene pod záštitou ministra životného prostredia SR. Konferencia, zameraná na prezentáciu dostupnosti environmentálnych informácií a využívanie informačných technológií pri ich spracovaní, bola určená odbornej verejnosti najmä zástupcom verejnej správy, samosprávy, vedeckých inštitúcií, škôl, súkromných spoločností, tvorcom informačných systémov o životnom prostredí a ich koncovým užívateľom. Konferencia dala priestor na výmenu skúseností a prezentáciu prevádzkovaných alebo pripravovaných informačných projektov na zber, spracovanie, analýzu, publikovanie a sprístupňovanie environmentálnych informácií.

V úvode konferencie minister životného prostredia SR László Miklós oficiálne spustil do prevádzky enviroportal.sk. Informačný portál o životnom prostredí – enviroportal.sk bol v testovacej prevádzke od apríla 2005 a do konca tohto roku úplne nahradí starú stránku informačného systému životného prostredia www.iszp.sk. Úvodnej stránke enviroportálu dominuje spravodajstvo, ktoré monitoruje dianie v oblasti životného prostredia doma aj vo svete. Okrem spravodajstva od vlastných redaktorov je obohatený o sprá-

vodajský servis TASR, ďalej je tu diskusné fórum, anketa, archív článkov, počasie, ale aj kalendár akcií.

V sekcii dokumenty sú na enviroportáli v súčasnosti sprístupnené informácie o medzinárodných dohovoroch s environmentálnym zameraním, zaradené do tém – životné prostredie všeobecne, ochrana ovzdušia a ozónovej vrstvy, ochrana vôd, odpady a odpadové hospodárstvo, ochrana prírody, energetika. Užívateľom enviroportálu je k dispozícii aj Atlas krajiny SR OnLine, nové kartografické dielo podávajúce komplexný obraz územia Slovenska.

A, samozrejme, na enviroportáli má svoje miesto aj environmentálna výchova. Videotéka ponúka 500 filmov z archívu SAŽP, výstupy z projektu Živá príroda a Galériu Zeleného sveta. Ambíciou enviroportálu je byť bránou k informáciám tvoreným v rezorte MŽP SR. Jeho prevádzku zabezpečuje Slovenská agentúra životného prostredia – Centrum environmentalistiky a informatiky, ale užívateľ tu nájde informácie z rôznych inštitúcií pôsobiacej v rezorte ministerstva životného prostredia.

Dôležitými kritériami prevádzky sú predovšetkým obsah a aktuálnosť podávaných informácií. Hlavné ciele spočívajú v poskytovaní autorizovaných a overených informácií o životnom prostredí na Slovensku, v umožnení OnLine prístupu k databázam tvoreným v rezorte životného prostredia, informovaní o stave životného prostredia na Slovensku, vo zvýšení environmentálneho povedomia obyvateľstva. Cieľovou skupinou užívateľov je odborná aj laická verejnosť so záujmom o životné prostredie.

Konferencia ďalej pokračovala príspevkami k medzinárodným súvislostiam získavania, zberu, spracovania a poskytovania informácií o životnom prostredí (Aarhúsky dohovor, iniciatívy a reportingové požiadavky EÚ a OECD, brány k informáciám o životnom prostredí v EÚ). Predmetom prednášok bolo tiež národné prostredie práce s informáciami o životnom prostredí (legislatíva SR, štátny informačný systém SR, koncepcie a programové dokumenty). Ďalším dôležitým tematickým okruhom boli informačné systémy o životnom prostredí (geografické informačné systémy a diaľkový prieskum Zeme; aplikácie na zber, spracovanie, analýzu a sprístupňovanie údajov o životnom prostredí), informácie o životnom prostredí na internete (internetové portály a webové stránky, internetové aplikácie) a informačné technológie v environmentálnej výchove (multimediálne aplikácie, výučbové programy).

PROJEKTY

Pedagogická práca v lese – koncepcia seminárov pre lesníkov – PAWS



Trvalý rozvoj má rozhodujúci význam pre vytváranie priaznivej perspektívy ľudstva. V súčasnosti je však stále markantnejšie odudzovanie sa človeka prírode a obrovská priepasť medzi človekom a prírodou, prírodnými procesmi a vzťahmi. Pritom práve les ako ekologické prostredie ponúka neobmedzené možnosti ako objekt slúžiaci k výučbe, sledovaniu a pozorovaniu prírody. Je pritom veľmi dôležité, aby tieto informácie a poznatky, týkajúce sa ekologických súvislostí, boli sprístupnené čo možno najširšiemu okruhu ľudí. Tieto úlohy sa v súčasnosti počas svojej každodennej praxe zmočujú lesníci.

Problémom však je, že lesníci nemajú žiadne, alebo len nedostatočné pedagogické vzdelanie. Chýbajú im fundované pedagogické znalosti a koncepcia, ako aj ako poznanie rôznych propagačných metód, aby svoje vedomosti mohli odovzdávať ďalej. Keďže lesníkom absentujú základné pedagogické znalosti, nemajú možnosť vytvárať koncepcie pre nové cieľové skupiny, napr. postihnuté osoby, či seniorov rovnako ako všeobecné štandardy pre mediálnu prácu. Situácia sa komplikuje aj tým, že majú len málo vhodných príležitostí, ako si formou samostatného štúdia osvojiť si tieto základy nezávislé od miesta a času a pritom mať počas celého procesu odborného vzdelávania nevyhnutné odborné vedenie a spätnú väzbu.

Na základe tejto potreby je cieľom projektu PAWS vytvoriť kurz, ktorý je určený pre lesníkov v praxi. Tento kurz by im mal ponúknuť možnosť získať odborné vzdelanie v oblasti vyučovacích metód, pedagogických princípov a koncepcií, interaktívnym spôsobom nezávislé na mieste a čase štúdia.

Počas trvania projektu vytvoríme rôzne materiály, napr. interaktívny CD – ROM, učebnicu, manuál a osnovy pre kurzy. Súčasťou projektu bude, samozrejme, aj testovanie výsledkov a výstupov projektu. Na vytvorení materiálov spolupracujú rôzne inštitúcie z ČR, SR, Nemecka, Rakúska, Fínska a Anglicka. Jedná sa o inštitúcie:

Deutsche Angestellten-Akademie Brandenburg-Ost, projektový koordinátor, Nemecko

Kontakt: Anette Deharde-Rau

E-mail: anette.deharde-rau@daa-bw.de

Ústav pre výchovu a vzdelávanie pracovníkov lesného a vodného hospodárstva SR

Kontakt: Ľudmila Marušáková

E-mail: ludmila.marusakova@eduforest.sk

Ústav pro hospodářskou úpravu lesů, ČR

Kontakt: Lada Prylová, E-mail: Prylova.Lada@uhul.cz

Střední lesnická škola Hranice, ČR

Kontakt: Alice Bučková, E-mail: buckova@slshranice.cz

German forest organization, Nemecko

Kontakt: Christine Grosse, E-mail: grosse@forstverein.de

German hunting protective association, Nemecko

Kontakt: Ralf Pütz, E-mail: r.puetz@jagdschutzverband.de

Federal department for country and forestry environment and water-supply and distribution (BML-FUW), Rakúsko

Kontakt: Thomas Baschny

E-mail: Thomas.BASCHNY@bmlfuw.gv.at

Federal Office and Research Centre for Woods – Forestry Training Center Ort, Rakúsko

Kontakt: Albert Botka

E-mail: albertbotka@waldpaedagogik.at

Educational academy of the federation, Rakúsko

Kontakt: Eva Hörmann, E-mail: hme@pabw.at

Finnish Forest Association, Fínsko

Kontakt: Sirpa Kärkkäinen

E-mail: Sirpa.Karkkainen@smy.fi

University of the Arts IT Research + Development Unit, Anglicko

Kontakt: Sam Kennedy, E-mail: s.kennedy@arts.ac.uk

V poradnej komisii pre projekt PAWS sú inštitúcie:

Slovenská agentúra životného prostredia

Luboš Čillag

Verband Österreichischer Förster

Friedrich Ganster

Ministerstvo zemědělství ČR

Dana Koderová

Bund Deutscher Forstleute

Dr. Ralph Plugge

Vereinte Dienstleistungsgewerkschaft (ver.di)

Ilona Wichert

Fachhochschule Weihenstephan

Professor Robert Vogl

Union of European Foresters (UEF)

Michael Diemer

Projekt PAWS začal v októbri 2004 a potrvá do marca 2007 (30 mesiacov). PAWS je podporovaný Európskou úniou v rámci programu Leonardo da Vinci.

Webová stránka PAWS www.paws.daa-bbo.de (momentálne ešte v úprave) obsahuje základné informácie o projekte a zároveň umožňuje stiahnuť si dostupných materiálov.

SÚŤAŽE**10. ročník trienále
EKOPLAGÁT '05**

Medzinárodná súťažná prehliadka vydaných plagátov s tematikou ochrany prírody a životného prostredia



Správa Národného parku Malá Fatra vo Varíne a Design Slovakia, Bratislava organizuje už **10. ročník trienále Ekoplagát '05**. Ekoplagát je zaradený ako jedno z oficiálnych podujatí festivalu slovenského a svetového dizajnu DESIGN DAYS '05. Medzinárodná súťažná prehliadka je výzvou pre všetkých tvorivých ľudí, aby vyjadrili svoj názor, postreh na aktuálne problémy ochrany prírody a životného prostredia formou plagátu.

Zúčastníť sa ho môžu profesionálni dizajnéri, výtvarníci, kolektívy autorov, agentúry, environmentálne organizácie i inštitúcie a študenti umeleckých škôl.

Termín uzávierky zasielania plagátov je 30. júl 2005.

Zo zaslaných plagátov vyberová porota vyberie plagáty, ktoré budú zaradené do súťažnej prehliadky a vystavené v Považskej galérii umenia v Žiline od 13. októbra do 27. novembra 2005. Súťažné plagáty ohodnotí medzinárodná porota zložená z environmentalistov, dizajnérov a výtvarníkov. Porota udelí ceny v poradí: Hlavná cena Ekoplagát Žilina 2005, 1. – 3. cena Ekoplagát Žilina 2005. Súčasťou cien sú diplomy. Okrem toho môžu byť mimo štatútu udelené čestné uznania poroty a ceny zainteresovaných organizácií.

Podmienky účasti:

- Každý účastník môže zaslať najviac 4 plagáty (v 3 podpísaných kópiách), ktoré boli vydané v rokoch 2002 – 2004.
- Formát jednotlivých plagátov nemá presahovať plochu 2 m².
- Študenti umeleckých škôl sa môžu zúčastniť aj s ateliérovými prácami.
- Každá prihláška musí byť priložená v uzavretej obálke súčasne s plagátmi. Prosíme účastníkov, aby vyplnili prihlášku čitateľne, tlačenými písmenami. Prihláška musí byť podpísaná autorom, účastníkom.
- Účastníci musia vyplniť štítok na dielo čitateľne, tlačenými písmenami. Štítok musí byť prilepený na spodný pravý roh na zadnej strane každého plagátu.
- Súčasne s plagátom prosíme zaslať plagát v digitálnom súbore na CD. S CD sa musí dať operovať v programe Microsoft Windows. Technická špecifikácia súborov: veľkosť A4, rozlíšenie 350 dpi, typ súboru: akceptovaný TIFF alebo JPG.
- Práce treba poslať neposkladané, zabezpečené proti zničeniu a poškodeniu počas prepravy. Usporiadateľ nepreberá zodpovednosť za poškodenie prác počas prepravy.
- Všetky plagáty prihlásené na prehliadku Ekoplagát

sa stávajú vlastníctvom usporiadateľa - Správy Národného parku Malá Fatra. Plagáty sa nevracajú.

- Usporiadateľ si vyhradzuje právo použiť plagáty na ďalšie podujatia, ich propagáciu v publikáciách a v médiách bez nároku na honorár.
- Usporiadateľ nehradí výdavky v súvislosti s vyclieváním zásielok. Plagáty by mali byť zasielané ako „printed matter of a non-commercial value“ (tlačený materiál bez obchodnej hodnoty). Ak môžete, neurčujte hodnotu vašej zásielky pri poštovom prehlásení alebo faktúre (ak určíte, tak v maximálnej hodnote 10 USD alebo 22 EUR). Inak to skomplikuje doučovací proces.

Štatút súťaže, prihláška, štítky na diela sú k dispozícii na <http://www.soprs.sk/varin> v kólonke Ekoplagát - EKOPLAGÁT '05.

Kontakt:

Správa Národného parku Malá Fatra, Hrnčiarska 197
013 03 Varín

tel: +421 (0)41 569 2311, 507 1413

fax: +421 (0)41 507 14 15

e-mail: ssnprmf@soprs.sk; ondrova@soprs.sk

VÝCHOVA A VZDELÁVANIE**Zimné vtáčie záhrady**

ŠOP SR - Správa NP Veľká Fatra v spolupráci so Spoločnosťou na ochranu vtáctva na Slovensku a so Strediskom environmentálnej výchovy SAŽP CZŽP v Žiline, realizovali v školskom roku 2004/2005 ekovýchový program Zimné vtáčie záhrady na základných školách v okresoch Martin a Ružomberok. Program sa týkal zimného prikrmovania a pozorovania vtáctva na krmidlách a obsahoval viacero úloh, do ktorých sa mohli deti zapojiť: výroba krmidla, každodenná starostlivosť o krmidlo a pozorovanie vtáctva, zápisník pozorovateľa, výtvarná a literárna tvorba, školská nástenka.

V novembri a v decembri 2004 18-tim školám predstavili program. Pripravili besedy, na ktorých deťom i učiteľom ukázali viaceré typy krmidiel, príklady vtacej potravy, premietli diapásmo Vtáky v zime a rozprávanie spestrili prehrávaním hlasov vtáctva. Jednotlivé školské kolektívy (krúžky, triedy) dostali metodickú príručku Zimné vtáčie záhrady (SOVS, ŠOP SR), skladačky Zimné prikrmovanie vtáctva (SOVS), letáčky Pri vtáčom krmidle (SOVS), učiteľia dostali prehľad sfahovavých a stálych druhov vtáctva a odporúčania na odbornú literatúru.

Po úvodných besedách sme prenechali prácu učiteľom a ich zverencom. Aby sme deti motivovali ku kvalitnejšej práci, vyhlásili sme súťaž v kategóriách: najkrajšie krmidlo, najlepší zápisník pozorovateľa, najkrajšia nástenka. Učiteľia i deti sa zhostili svojej úlohy s veľkým nadšením. Deti si zhotovili spoločné školské krmidlá, obstarali rôzne semená a loj. Starostlivo dokumentovali všetko, čo sa na krmidle udia. Zápisníčky si vyzdobili rôznymi obrázkami, kresbičkami a básničkami. Niektorí dokonca vedecky spracovali svoje výsledky a získali odborné údaje o početnosti jednotlivých druhov vtáctva na ich krmidle. Okrem odbornej práce sa deti venovali aj výtvarnej a literárnej tvorbe, v ktorej mohli prejať svoju kreativitu a hlavne vzťah k prírode. Vytvorili obrovské množstvo nádherných výtvarných a literárnych prác. Školy doslova žili s vtáctvom celú zimu, venovali sa im na všetkých predmetoch.

Súťaž

Na prelome februára a marca 2005 dvojčlenná odborná porota (tvorená zástupcami Správy NP Veľká Fatra a SAŽP Žilina) navštívila zúčastnené školy a vyhodnotila výsledky detskej práce.

Do programu sa zapojilo 14 škôl, 26 školských kolektívov, 626 detí od 5 do 10 rokov, 30 učiteľov, vyrobili spoločne 84 školských krmidiel, 26 spoločných školských zápisníkov pozorovateľa, 44 násteniek a obrovské množstvo výtvarných a literárnych prác. Okrem toho sa mnohé deti venovali prikrmovaniu aj doma, kde mali ďalšie krmidlá a svoje vlastné zápisníky.

Slávnostné vyhodnotenie súťaže i celého programu sa konalo 23. marca 2005 na Mestskom úrade v Martine, v spolupráci s Kanceláriou Zdravé mesto Martin. Súťažné kolektívy boli odmenené drobnými knižnými a inými cenami. Ceny do súťaže venovala SOVS, vydavateľstvo Advent, SAŽP CZŽP - SEV Žilina a ŠOP SR - Správa NP Veľká Fatra. Najdôležitejšie však je, že deti sa naučili veľa nových zaujímavostí, osvojili si správne spôsoby starostlivosti o vtáctvo nielen v zime.

Ďakujeme všetkým partnerom a školám, ktorí nám pomohli pri úspešnej realizácii programu a tešíme sa na jeho pokračovanie v ďalších rokoch.

Mgr. Gabriela Kudlová

ŠOP SR - Správa NP Veľká Fatra

Soňa Maršalová

SAŽP CZŽP - SEV Žilina

**Historické súvislosti
súčasného stavu mesta
Žilina**

Stredisko environmentálnej výchovy pri SAŽP v Žiline ukutočnilo na školách žilinského okresu prieskum o situácii v environmentálnej výchove, v rámci projektu Historické súvislosti súčasného stavu mesta Žilina, z ktorého vyplynula potreba zostavenia metodického materiálu o Žiline a jej blízkom okolí.

Žilina patrí medzi najstaršie slovenské mestá a má veľmi bohatú históriu. Archeologické vykopávky svedčia o tom, že územie dnešnej Žiliny bolo osídlené už v paleolite, t. j. v staršej dobe kamennej (20 000 rokov pred n. l.).

Úlohou projektu bolo poukázať na najdôležitejšie úlohy v ochrane životného prostredia, aby široká verejnosť pochopila ekologické súvislosti príčin zmien prírody a priamu účasť človeka. Študenti sledovali zmeny v životnom prostredí mesta počas jeho historického vývoja a zamýšľali sa nad problémami životného prostredia v ich meste, nad možnosťou ich riešenia, navrhovali vlastné riešenia a využívali metódy brainstormingu (burza nápadov).

Úlohou zapojených riešiteľských tímov bolo získať a spracovať údaje v zadaných časových obdobiach: obdobie pred trvalým – významnejším osídlením územia človekom, obdobie trvalého osídlenia, stredovek, 19. storočie, súčasnosť. Spracovanie dostupných informácií sa uskutočnilo vo forme tvorby kreslených máp.

Výsledkom je súbor máp a posterov znázorňujúcich vývoj a využívanie územia dnešnej Žiliny. Zvýšila sa úroveň vedomostí žiakov vo vybraných oblastiach, ktorých sa projekt priamo týka – geobotanika, história, urbanizácia, kultúrno-historický vývoj. Tímovou projektovou prácou a interpretáciou výsledkov projektovej práce vznikol podkladový materiál pre prezentáciu na verejnosti, ale aj výuková pomôcka pre školy. Stredisko environmentálnej výchovy dostalo 12 projektov. Výstava posterov prispela k zvýšeniu povedomia obyvateľov o historicko-prírodnom potenciáli mesta Žilina.

Na vrchole Sokolej skaly

Medzi najkrajšie a najzaujímavejšie akcie krúžku mladých priateľov poľovníctva (KMPP) I. ZŠ na Ul. M. R. Šte-

fánika 34 v Leviciach v tomto školskom roku patrili aj dve návštevy Štiavnických vrchov v okolí Tekovskej Breznice. Prvýkrát sme túto vzácnu lokalitu navštívili vlni v septembri. Starosta obce Viliam Vendík nám vtedy ukázal najmladšiu sopku strednej Európy – známy Putikov vršok a sopečnú jaskyňu Sezam. Dohodli sme sa s ním, že sa sem ešte raz vrátíme a v jeho sprievode navštívime aj Sokoliu skalú a zvyšky hradu Breznica.

Tento zámer sa nám podarilo naplniť v krásnu slnečnú sobotu 21. mája. V tomto školskom roku sa KMPP rozšíril o skupinu mladších žiakov a práve oni tvorili väčšinu zo 14 žiakov, ktorí v máji Tekovskú Breznicu navštívili. Cestu sme aj tentoraz absolvovali osobným vlakom cez Slovenskú bránu. Po príchode do obce nás pri obecnom úrade už očakával pán starosta a spolu so svojím susedom a dvoma staršími žiakmi miestnej ZŠ nás turistickým chodníkom zaviedli až na vrchol Sokolej skaly. Výstup bol náročný, odmenou za vynaložené nám však bol krásny výhľad na údolie Hrona, dopravné komunikácie, Novú Baňu, aj na protiahly breh Hrona a pohorie Pohronský Inovec. Nezabudnuteľné bolo aj pozorovanie hniezdiaceho páru vzácného sokola stáhovavého (*Falco peregrinus*), podľa ktorého je skala pomenovaná. Po oddychu a spoločnom fotografovaní do krúžkovej kroniky sme pokračovali turistickým chodníkom na druhú stranu kopca, k zvyškom starého hradu Breznica. Tu sme si opäť mohli vychutnať pocity z krásneho výhľadu na celú obec Tekovská Breznica, zopakovať si vedomosti o faune a flóre Štiavnických vrchov. Po oddychu sme sa vrátili do obce a v miestnom esprese sme sa občerstvili výbornou zmrzlinou. Poslednú zastávku sme mali v kancelárii starostu na obecnom úrade, kde sme sa mu poďakovali za nevšedný zážitok. Pán Vendík ocenil náš záujem o poznanie prírodných krás tejto vzácnnej lokality, ktorou nás veľmi ochotne a s nadšením sprevádzal. Všetci sme od neho dostali na pamiatku publikáciu o obci a jej okolí s pohľadnicou, potom sme sa však už museli rozlúčiť a pripraviť na návrat do Levíc. Cestou cez obec sme si ešte všimli hniezdiace páry bocianov bielych (*Ciconia ciconia*). Naša májová krúžková akcia trvala celkom 7 hodín a možno povedať, že sme počas nej pre rozšírenie našich vedomostí a poznania, ako aj pre zdravý telesný rozvoj urobili veľa.

Ing. Štefan Palačka
vedúci KMPP

ODPADY

Podpora zhodnocovania komunálneho odpadu

Zabezpečenie komplexných informácií o odpadovom hospodárstve na komunálnej úrovni a zhodnocovanie odpadu s dôrazom na jeho maximálnu možnú recykláciu je hlavným cieľom projektu Informačný systém na podporu zhodnocovania komunálneho odpadu v SR (ePOD).

Elektronický portál www.odpad.sk poskytne štatistické údaje za jednotlivé alebo všetky subjekty v informačnom systéme, ako sú napríklad množstvo separovaných komodít, množstvo komunálneho odpadu zneškodnené skládkovaním, množstvo zhodnoteného odpadu podľa rôznych kritérií, aktuálny stav v udeľovaní finančnej pomoci mestám a obciam na separáciu. Bude slúžiť aj na elektronickú komunikáciu medzi Recyklačným fondom (RF) a mestami a obcami pri podávaní žiadostí. Zámerom ePOD je zároveň prispieť k tomu, aby sídla boli pripravené na povinné separovanie papiera, plastov, kovov,

skla a biologicky rozložiteľných odpadov od 1. januára 2010.

Do systému ePOD budú zapojené mestá a obce, organizácie, ktoré nakladajú s komunálnym odpadom, RF, perspektívne štátna správa a ďalšie subjekty. Projekt má za sebou overovanie v pilotnej prevádzke a v súčasnosti sa doň postupne zapájajú mestá a obce na celom Slovensku. Predpokladá sa, že do roku 2007 by na systém ePOD mala byť napojená podstatná časť sídiel. Ich zapojenie je bezplatné. Súčasťou projektu sú pracovné stretnutia, na ktorých sa mestá a obce so systémom zoznámia a získajú prístup na portál. Pod projektom je podpísané Združenie miest a obcí Slovenska (ZMOS), RF, Asociácia podnikateľov v odpadovom hospodárstve a spoločnosť CORA GEO Poprad.

(Zdroj: enviroservis.sk)

1. január 2006 – nový začiatok pre nakladanie s bioodpadom

Na Slovensku od 1. januára 2006 nebude možné skládkať a spaľovať bioodpad zo záhrad, parkov, cintorínov a z ďalšej zelene. Obce teda budú musieť zabezpečiť zhodnotenie tohto odpadu z pozemkov právnických, fyzických osôb a občianskych združení, ak sú súčasťou komunálneho odpadu. Priatelia Zeme - SPZ však upozorňujú, že si mnohé mestá a obce túto povinnosť zatiaľ neuvedomujú. Iné zas nevedia ako lacno a jednoducho zabezpečiť využitie bioodpadov vznikajúcich na ich území.

Zmiešavanie bioodpadu s inými druhmi odpadu vedie okrem iného k tvorbe nebezpečných plynov, výluhov zo skládok. „Práve bioodpad pritom tvorí hmotnostne najväčšiu 30 až 45-percentnú zložku nášho komunálneho odpadu. Environmentálne vyspelé krajiny preto už mnoho rokov intenzívne pracujú na znížení týchto negatívnych javov a to nahrádzaním skládkovania a spaľovania bioodpadu jeho triedením a zhodnocovaním,“ vysvetľuje Radoslav Plánička z Priateľov Zeme - SPZ.

Jedným z najlacnejších a najvhodnejších riešení ako prakticky zabezpečiť zhodnotenie bioodpadu a zároveň pomôcť životnému prostrediu a ekonomike odpadového hospodárstva je kompostovanie. Priatelia Zeme - SPZ už niekoľko rokov pomáhajú obciam budovať napr. obecné kompostoviská, ktoré môžu ekonomicky najvýhodnejšie vyriešiť problém s bioodpadom v druhej väčšine obcí v SR.

Zlepšiť informovanosť a prispieť tak k rozvoju kompostovania, je cieľom aj série odborných seminárov, ktoré pripravili pod záštitou ministra životného prostredia SR Priatelia Zeme - SPZ. Účastníci seminárov získali praktické informácie o spôsoboch zberu biologického odpadu, systémoch a možnostiach správneho kompostovania, ako aj o formách podpory domáceho, komunitného kompostovania.

Okrem poradenstva a praktickej pomoci Priatelia Zeme - SPZ pripravujú po celý rok 2005 množstvo aktivít, ktoré majú pomôcť mestám a obciam zvládnuť realizáciu nových environmentálnych opatrení. (Kontakt: www.priateliazeme.sk/spz, spz@priateliazeme.sk)

VÝSTAVY

Deväť výstav na Inchebe

Ministri Pavol Prokopovič a László Miklós otvorili 10. mája 2005 na výstavisku Incheba deväť veľtrhov; Incheba, Interguma, Regioninvest, Ekotechnika, Hydro-

tec, Inpharmed, Interlab, Logistika a Transport C.S.I. Car sub-suppliers industri. Nás pochopiteľne zaujíma predovšetkým Ekotechnika a Hydrotec, i keď samozrejme aj medicínsky orientované výstavy majú súvislosť so životným prostredím.

Ako je to už na výstavách a veľtrhoch zvykom oceňovali sa najlepšie. Veľtrh Incheba a sprievodné veľtrhy udeľuje Zlatú Inchebu, Environmentálne vhodný výrobok a diplomami oceňuje najatraktívnejšie expozície. **Zlatú Inchebu** získali tieto výrobky: moderné keramické materiály so samodetekčnou schopnosťou – Ústav anorganickej chémie SAV Bratislava, ihriská HAGS, Hags, Švédsko, HERPIK, liek na liečenie herpesov, Globcom, a. s., Nové Zámky, PENROST EXTRA, moridlo na výrobky z ocele, Ing. Peter Švec – Penta, Praha, ČR.

Značku **Environmentálne vhodný výrobok**, ktorú udeľuje MŽP SR, odovzdal výrobcom minister L. Miklós a generálny riaditeľ SAŽP M. Tončík, a to týmto výrobcom: TEXICOM, a. s. Ružomberok, 16 výrobkov posteľnej bielizne, ENVIRO TRADE Slovakia, s. r. o., Bratislava, 21 adsorbčných výrobkov, TENTO, a. s., Žilina, 10 výrobkov z recyklovaného papiera, COMPAG SK, s. r. o., Bratislava, 1 výrobok, drôtovo-kamenná stavebná konštrukcia, DURISOL – STAV, s. r. o., Bratislava, 14 výrobkov drevobetónových tvaroviek.

Výstavy sa pravidelne zúčastňuje občianske združenie Priatelia Zeme – SPZ, ktoré sa dôsledne venuje propagácii ochrany životného prostredia. Súčasťou výstavy boli aj prednášky tematicky orientované predovšetkým pre starostov a primátorov a dvojdenná konferencia s medzinárodnou účasťou s témou Sedimenty vodných tokov a nádrží.

Ako ukázala účasť firiem na tohtoročných veľtrhoch Ekotechnika a Hydrotec, populárnejšie sa pre menších výrobcov a organizácie stávajú regionálne výstavy v Nitre, Banskej Bystrici a Trenčíne. Ak by sme mali stručne zhodnotiť tohtoročné veľtrhy Ekotechnika a Hydrotec, tak musíme konštatovať podstatne menšiu účasť vystavovateľov, ako aj skromnejší sprievodný program. Medzi deviatimi súčasne prebiehajúcimi veľtrhmi sa tieto dva akoby strácali predovšetkým medzi výrobcami automobilových komponentov a zdravotníckych zariadení. Je na uváženie, či na malom Slovensku je dostatočný priestor pre organizovanie výstav a veľtrhov v hlavnom meste a zároveň v jednotlivých regiónoch. Tento problém zrejme vyriešia ekonomické faktory.

AQUA 2005

Výstava AQUA, ktorá sa konala už po 12-krát na Výstavisku TMM, a. s. v Trenčíne, je svojím odborným zameraním výrazne zameraná na vodné hospodárstvo a životné prostredie. Vo vodnom hospodárstve hlavne na zdravotné inžinierstvo, čo sa v poslednej dobe označuje aj ako sanita s problematikou vodovodov, kanalizácií a čistiarní odpadových vôd. Význam výstavy AQUA pre životné prostredie zdôrazňuje záštita, ale hlavne prítomnosť ministra ŽP SR László Miklósa na jej otvorení a odovzdávaní cien.

Výstavy sa zúčastnilo 132 vystavovateľov, z toho priamo zo zahraničia 32. V súťaži o cenu Zlatá AQUA 2005 si v kategórii výrobkov najlepšie počínala firma ATJ Slovakia, s. r. o., z Plaveckého Štvrtku a v kategórii technológií K&H Kinetic, a. s., zo Slovenskej Lupče.

V rámci otváracieho ceremoniálu boli 28 pracovníkom vodného hospodárstva udelené čestné uznania a ďakovné listy ministra životného prostredia. Po druhýkrát bola udelená aj Cena Milana Topoliho za prínosom vo vodnom hospodárstve. Vlni ju dostal minister L. Miklós, tohto

roku Ing. Ján Kardoš, blízky spolupracovník Ing. M. Topoliho pri počiatkoch výstavy AQUA.

Výstava AQUA 2005 okrem exponátov ponúkala pre návštevníkov aj mimoriadne bohatý odborný program: semináre, besedy a prezentáciu firiem. Najvýznamnejšou sprievodnou akciou bola konferencia venovaná problematike zásobovania vodou v havarijných krízových situáciách.

Ing. Ján Lichý

KNIHY

Hans Peter Thiel Detský lexikón zvierat



Kniha je určená deťom vo veku 6 až 10 rokov. Ponúka im pohľad do sveta živočíšnej ríše a možnosť prebádať tento svet všetkými zmyslami. Dozvedia sa, kde jednotlivé zvieratá žijú, čím sa živí, ako vychovávajú svoje mláďatá, aj to, ako sa maskujú pred nepriateľmi. Deti vďaka tejto knihe spoznajú život až 700 zvierat z celého sveta. Postupne prejdú celou živočíšnou ríšou, od cicavcov, cez vtáky, plazy, obojživelníky, ryby, hmyz, kôrovce,

pavúkovce, mäkkýše, ostnatokožce, prhlivce a hubky, až po červy. Zoznáma sa aj so živočíchmi, ktoré už vyhynuli. V lexikóne nechýba ani obsahový register a slovník dôležitých pojmov – pomôcka rýchlej orientácie.

(Ikar 2004)

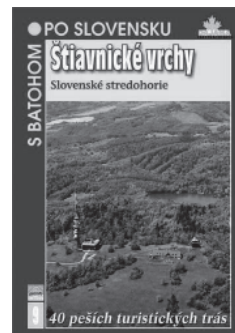
Daniel Kollár, Ján Lacika, Peter Podolák Slovensko – putovanie po regiónoch



Podrobný historicko-vlastivedno-turistický sprievodca po slovenských regiónoch obsahuje základnú charakteristiku prírodných pomerov, histórie, kultúrno-historických pamiatok, kultúry a umenia Slovenska atď. Detailne opisuje 22 regiónov – Bratislava, Pod Malými Karpátmi, Záhorie, Podunajsko, Dolné Považie, Stredné Považie, Žilina a okolie, Kysuce, Orava, Turiec, Ponitrie, Poľie, Stredné Pohronie, Horehronie, Liptov, Tatry, Spiš, Gemer, Malohont, Košice a okolie, Šariš, Zemplín. Publikácia (456 strán) obsahuje 417 farebných fotografií, 21 plánikov miest, 47 máp a 25 ilustrácií hradov a zámkov. Vyšla v slovenčine, angličtine, nemčine a poľštine.

(Vydavateľstvo DAJAMA)

Daniel Kollár, Ján Lacika Štiavnické vrchy (Slovenské stredohorie)



Turistický sprievodca Štiavnické vrchy (Slovenské stredohorie) z edície S batohom po Slovensku je určený najmä turistom, ktorí uprednostňujú pešiu turistiku. Úvodná časť je venovaná všeobecným informáciám o koncipovaní trás a o základných zásadách pohybu v prírode. Ďalej sú to tipy na výlety

s označením jednotlivých trás, s výřezmi máp s priebehom trás, ich výškovým profilom, charakteristikou náročnosti a časovým rozvrhom, doplnené aj fotografiami typickej scenérie. V sprievodcovi nechýbajú ani ďalšie praktické informácie a register najvýznamnejších turistických bodov. Na 160 stranách je 92 farebných fotografií, 41 turistických máp a plánikov, 22 výškových profilov peších turistických trás. Okrem slovenskej verzie sprievodca vyšiel v slovenskom, anglickom, nemeckom a poľskom preklade.

(Vydavateľstvo DAJAMA)

KRÍŽOVKA

Pomôcky: áziá, IIW, Paldan	oblasti s prevahou tráv a bylin	osol	druh drahokamu	slnko, po anglicky	dal dokopy kovaním	anglické mužské meno		bývalé Čs. aerolinie	ad acta (skr.)	zje (det.)		jednotka rýchlosti lodí	delete (skr.)	vôňa	maďarské mužské meno
citoslovce syčania							doba mesto v starom Grécku				oznám klasická spevohra				
KONIEC TAJNÍČKY (poľské prislovie)															
ženské meno									grécky boh slnka obyvateľ Oslian						
dvojica				levy, po česky označenie áut Košíc			zn. áut Medzinár. inštitút zvárania						chem. zn. molybdénu železničné priecestie		
štát v Ázii					vyslanec so zvlášť. poslaním vzdychá							cestovný doklad predložka v, po nemecky			
	STRED TAJNÍČKY	tón G znižený o poltón opeč				prijímal tekutinu začiatoc- ník				vzduch, po anglicky nechyl'				skládka odvalu	príslušník ariánskej cirkvi
národ				ostrov pri čínskom pobreží preukáže							nežnosť žije si istým spôsobom				
a podobne (skr.)			náuka preber sa k životu					maďarský zápor nám patriaci				ročné obdobie špina, nečistota			
desivo							nevábili chem. zn. ruténia								
ZAČIATOK TAJNÍČKY	K														
prirážky k cene (fin.)					druh farby na techn. kreslenie			slovenský futbalový tréner							

Čas je dobrý lekár, ale zlý kozmetik. Tak znie tajnička krížovky prvého tohtoročného čísla Enviromagazínu. Spomedzi správnych riešiteľov sme vyžrebovali troch výhercov. Knižné dary dostanú: **Andrea Jakubčinová z Vranova n. T., Andrea Lopašovská z Pezinka a Štefan Murín z Brezna.** Výhercom srdečne blahozeláme. Ďalšie zaujímavé publikácie čakajú na troch správnych lúštitelov tejto krížovky. **Vaše odpovede čakáme v redakcii do 5. augusta 2005.**